Socolovii Stanislai: Compositio sive pro dote ecclesiastica et haereditate Christi ad Ordines Poloniae Regni Concio.

Crac. in off. Lazari. 1582.

COMPOSITIO
SIVE
PRO DOTE ECCLESIA-
STICA ET HÆREDITATE
CHRISTI AD ORDINES
POLONIÆ REGNI,

STANISLAI SOCOLOVII
Concio.

CRACOVIÆ,
In Officina Lazari: Anno Domini,
M. D. LXXXII.

IN STEMMA

ILLVSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI PRINCIPIS, ET DOMINI D. Stanislai Karnkovski, Dei gratia Archiepiscopi Gnesnensis, Legati Nati, ac Regni Polonię Primatis, & primi Principis.

Vt sua, seq;, agnus domino persoluit alenti,
Conseruatori Præsul & iste Deo;
Sic iustis oneret decimis altaria Diûum,
Qui metuit dici quàm fera deterior.

B. G.

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM Staniſlaum Karnkouium, Archiepiſcopum Gneſnenſem, Primum Regni Principem

PRÆFATIO.

DE COELESTI Hieruſalem vnica ſponſa Ieſu Chriſti Eccleſia Dei, nuper ad Sereniſſimum Regem meum libros aliquot,necdum à nobis editos,conſcripſimus; quænam, inquam,& qualis illa ſit, vbi inueniatur, quibus ſignis & indicijs à falſis & ementitis Eccleſiis diſtinguatur. Nunc de eius dote & hæreditate,quaſi continua ſerie,ad te ampliſſimum Archipræſulem aliquid hoc tali tempore conſcribendum putauimus: id autem potiſſimùm eo animo, quòd non ignoramus,vt quondam de veſtimentis IEſu CHriſti in cruce pendentis; ita nunc in his Comitijs de ſorte &

poſſeſſione illius, infinitas contentiones, pugnas atque rixas futuras, ſortemq́ue ſuper illam cum militibus illis, auaros & egentes homines miſſuros; qua ſublata, religionem vniuerſam, fidem chriſtianam, cultum diuinũ, decorem domus Domini, doctrinam, ſcholas, humanitatem, elegantiam deniq. omnem publicè atque priuatim auferri oportebit, ipſamq́ue Eccleſiam Dei in hac republi. labefactari neceſſe erit: non enim altare ſacerdotem, non cathedra doctorẽ, non chorus cantorem, non ſchola magiſtrum, non aula ipſa ſcribam, non reſpub. ſua ornamenta habebit; nam & iſti catelli de huius ſponſæ micis in hac reipub. paupertate viuere atque educari ſolent: ſed & iſti ipſi ſorte domini non amplius ditabuntur, ex obſcurisq́ue clari euadent. Quod igitur præſentes viua voce, niſi aduerſa valetudine impediti fuiſſemus, facere debebamus; id abſentes iuxta Græcorum prouerbium κατὰ δεῦτερον πλοῦν hoc eſt, remis, vbi velis non licet, nauigantes, quod Iſocratem aliquando

liquando fecisse legimus, scripto præstare voluimus. Vbi quę sint partes eius compositionis, quę dos Ecclesiastica, quod illius ius & æquitas, Verbo Dei, recta ratione, omnis vetustatis ac sanctorum patrum testimonijs, rudiorum causa clarè & simpliciter docemus. Ad te autem potissimum Reuerendissime Antistes, eam nostram commentationem mittimus: vel quòd primus eius ipsius pulcherrimę mulieris in regno hoc sponsus & tutor sis: vel quòd omne certamen, pro eius dote & hæreditate ad te primò & præcipuè pertineat; vt qui & in clero regni huius supremus sis Pontifex, & in republica Primus Princeps; vnaq́. manu Ecclesiam Dei, altera rempub. ipsam teneas, ac quasi in complexum vtraque adducas: vel quòd in tali tempore sub tuum vexillum omnes qualiacunq. arma & præsidia ferentes, se referre ac confugere oporteat: Ociosum autem ea tempestate Ecclesiasticum hominem esse, nullo modo conueniat. Hæc autem qualiacunq. sunt ad te fe-

 ro: non

ro: non vt aliquid ſplendoris nomini tuo addam, quod & ſponte ſua clariſſimum eſt, & longè diſertiores præcones habet, & quod ſeipſum cùm ampliſſimo magiſtratu, tùm præſtantiſſimis rebus geſtis, doctiſſimisque ſcriptis ac cogitatis, abundè commendare poteſt; ſed vt debito officio meo ſatisfaciam, ac penſum quodam modo perſoluam. Tu enim ſtudiorum meorum aliquando magnam partem adiuuiſti: tu me vnà cum ampliſſimo Cancellario, magnoque belli Duce ZAmoiſcio, de manu tua Regi meo tradidiſti: tu vſque adhuc amas & quantum potes ornas. Verùm non me ſolùm, ſed & omnes alios, in quibus modò aliqua ſit ſignificatio virtutis atque induſtrię. Itaque omnes boni, omnes artium bonarum ſtudioſi ad te currunt, te appellant, apud te virtutis & induſtrię ſuę, tutiſſimum portum & requiem conſtitutam eſſe putant, te parentem, patronum, mœcenatem laudant. Verùm hæc ipſi illi meliùs prædicent. Nunc teipſum Antiſtes Illuſtriſ-

ſime

ſime erige atque excita: ac quantum tibi certamen pro dote & hæreditate Eccleſię Ieſu Chriſti tali tempore incumbat, diligenter circumſpice. Nunc tuum tibi proprium campum apertum putes: nunc illud robur neruumque inſuperabilem animi tui, induſtrię, doctrinę, vigilantię, ſtudij, diligentię, perennis cuiuſdam animi ſolicitudinis, quibus quondam omnia cedere ſolebant, quibus omnia ſuperaſti, intende. Nunc te virum demonſtra, atque hac ratione ſempiternum monumentum glorię, ac immortalitatis tuę, ad omnem poſteritatis memoriam erige. Ad quam rem rectè perficiendam, mittat tibi Dominus auxilium de ſancto, & de Sion tueatur te: memor ſit omnis ſacrificij tui, & holocauſtum tuum pingue fiat: tribuat tibi ſecundum cor tuum, & omne conſilium tuum confirmet. Vale diu felix, & viue Eccleſię Dei & reipublicę tuæque immortalitati; ſed & Socolouio. Dat. Cracouię 18. Septembris. Anno Domini, 1582.

REDDITE ERGO QVÆ SVNT CÆSARIS CÆSARI, ET QVÆ SVNT DEI DEO. *Matth: 22.*

COMPOSITIO
SIVE
PRO DOTE ECCLESIASTICA & hæreditate Christi, ad Ordines Regni

Stanislai Socolouij Concio.

COMPOSITIONIS *diu multùmq; à vobis iactatæ ac compellatæ causa, hoc autem est, pacis, quietis, et tranquillitatis, quæ per tot annos, errore ac malitia, inexplebiliq; improborum hominum cupiditate perturbata fuit, cum Deo, Ecclesia, ordineq; ecclesiastico recuperandæ gratia, vos huc frequentes vndiq; confluxiße audio, atq; etiam gratulor. Quòd si verè & ex animo sine fuco & fallacijs fit; rem magnam & pulcherrimam aggredimini; vt, qua nulla neq; vtilior, neq; iucundior, neq; magis aut Ecclesiæ Dei, aut ipsi reipublicæ neceßaria eße potest.* Ecce enim *Psal: 132.*
quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite: quod descendit in barbam barbam Aaron. Quod descen-

dit in oram veſtimenti eius; ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſeculum. *Si verò fictè & ſimulatè id aggredimini, vt ore quidem benedicatis, corde autem maledicatis; vt pacem quidem loquamini cum proximo veſtro, mala autem ſint in cordibus veſtris; vt molliti ſint ſermones veſtri ſuper oleum, ipſi autem ſint iacula, quò ordo Eccleſiaſticus labefactetur, ac corruat, religio Chriſtiana extinguatur, Deus ac CHriſtus eius ex ſorte hæreditatis ſuæ exturbetur, & de medio veſtrum auferatur; tum quantò mitiora & ſplendidiora vocabula vſurpatis, tantò illuſtriùs fallitis, voſq; primùm ipſos, deinde alios omnes decipitis: tantoq; & apud Deum & apud homines, maius impietatis et improbitatis iudicium referretis; vt filij deſertores ſitis: vt faciatis conſilium, ſed non ex Deo, & ordiamini telam, & non per ſpiritum eius: vt addatis peccatum ſuper peccatum: quæ conſilia nunquam proſperari poterunt.* Iſaiæ 30. *Verùm cùm id de vobis gente illa, quæ nunquam in corde & corde locuta eſt, ſuſpicari non liceat: apud quam mentiri crimen ſummum ſemper habitum eſt: apud quam ſimulatio ſcelus eſt: quæ ſola ſimplicitate & veritate omnes quondam ſuperabat gentes: cuius proprium decus & inſigne, ac veluti peculiare emblema, veritas fuit ſemper; ideo omiſſis ſiniſtris omi-*

ſtris ominationibus, ad doctrinam nos referamus, ac in quo fundamentum et ſumma eius Compoſitionis cõſtituta ſit, propter rudiores, paucis & ſimpliciter doceamus. Eſt autem totius cauſæ ſumma & fundamẽtum, illud ipſum Chriſti Domini æterni & cœleſtis magiſtri, cui omnis creatura, ratione prædita, meritò obtemperare debet, decretum: REDDITE IGITVR QVÆ SVNT CÆSARIS CÆSARI, ET QVÆ SVNT DEI DEO. *Nam cũ teſte Platone, omnis diſſenſio, pugna, bellum, rixa, ex differentia illarum duarum vocum, Mei, inquam, atq; Tui naſcatur; qui eorum diſcrimen ſuſtulerit, ille facilè pacem, tranquillitatem, & omnem quietem rebus reſtituet, omnemq; diſſenſionem componet: ac ad optatum finem res deducet. Et quæ ſint quidem Cæſaris, non ignoratis: Dei item omnia noſtra ſunt; quæ autem Antiſtitibus, ſacerdotibusq; veſtris, cum quibus pax eſt facienda debeatis, paucis accipite.*

PRimùm igitur non ignoratis: Pontifices atque Sacerdotes Præpoſitos veſtros eſſe. Obedite, *inquit Paulus,* præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri; vt cũ gaudio hoc faciant, & nõ gementes. Hoc enim non expedit vobis. Hæbre: 13.

1. Cor: 4. *Idem sunt parētes spirituales vestri.* Nam si, *inquit Paulus*, decem millia pædagogorum habeatis in CHristo; sed non multos patres. Nam in Christo Iesu, per Euangelium ego vos genui.

Reddite igitur illis obedientiam, subiectionem, fidem filiorum: reddite honorem & reuerentiam subiectorum: & erit opus iustitiæ, pax, et cultus iustitiæ, Esaie 32. *silentium, & securitas vsq; in sempiternum. Cur ita? reddetur enim quæ Cæsaris sunt Cæsari, quæ Dei Deo.*

D*Einde*, omnem Pontificem atque Sacerdotem ex hominibus electū, pro hominibus constitui, vt sit in his quę Hebræ: 5. sunt ad Deum, *docet Paulus*; vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit ijs, qui ignorant & errant: quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.

Restituantur ergo Antistitibus & Sacerdotibus aræ, sacra vasa, sacræ item vestes, templa, quæ impietate & auaritia hominum occupata ac profanata,

nata, perfurtumq; & sacrilegium conflata et conuasata sunt: & sic compositio cohærebit. Ita enim quæ sunt Cæsaris reddentur Cæsari, quæ sunt Dei Deo. Cùm alia ratione non modo non Compositionem aliquam vobiscum facere, sed neq; sacerdotes aut pontifices vllo modo esse poterunt; nisi forte tales quales in Comœdia aut Tragœdia fieri solent.

D*Einde Pontifices atque Sacerdotes Doctores sunt; vt doceant, eorum est officium.* Euntes, *inquit*, in mundū vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturę. Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, cōdemnabitur. Euntes ergo docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunq. mandaui vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consumationem seculi. *Marci 16.* *Matth: 28.*

Restituantur ergo illis suæ cathedræ, atq; pulpita, quæ nunc homines profugi atq; extorres, cerdones, sutores item, carnifices ad extremum occuparunt: & sic restituentur Cæsari quæ sunt Cæsaris, quæ Dei Deo: pax erit, tranquillitas restituetur.

AMplius Pontificum & Sacerdotum munus eſt, paſcere populum: docet 1. Pet: 5. *hoc Petrus.* Seniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & eius, quę in futuro reuelanda eſt, glorię communicator: paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia; ſed voluntariè: neq. vt dominantes in cleris; ſed formę facti gregi ex animo. Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem glorię coronam.

Reſtituantur ergo nobis noſtræ oues, quæ nunc vel ſine paſtoribus ſunt, vel lupis paſcendæ commiſſæ & concreditæ ſunt: et, vt cum Rege illo dica- Gene: 14. *mus,* Date nobis animas, cætera tollite vobis: *& ſic Compoſitio fiet. Tunc enim reſtituentur ea, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ Dei Deo.*

ADhæc Pontificum atque Sacerdotum officium eſſe, iudicare inter lepram et non lepram, inter ſanum & ægrum, Deut: 17. *docet ſcriptura.* Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſan-

guinem

guinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & non lepram,& iudicum inter portas tuas videris verba variari;ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad Sacerdotes Leuitici generis,& ad iudicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunq. dixerint, qui præſunt loco,quem elegerit dominus, & docuerint te iuxta legem eius,ſequerisque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

Reſtituatur igitur Antiſtitibus, Præſbyteris ſua iurisditio, ſuum tribunal: qua leproſos à mundis, ſanos ab ægris, peccantes ab innoxijs ſegregent & excommunicent: & ſic pax cohærebit. Tunc enim reſtituentur ea, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ Dei Deo.

AMplius Pontifices & Sacerdotes de ſorte ſunt Ieſu Chriſti, indeq; Clerici vocantur, quaſi ſortis Ieſu Chriſti homines: atq; vbi conſecrantur atq; initiantur, illa vſurpant verba: Dominus pars hæreditatis meę: ille reſtituet hæreditatem meam mihi.

Reſti-

Restituatur ergo illis sors & hæreditas Domini: hoc autem est, bona Ecclesiastica, decimæ, quæ per auaritiam & cupiditatem iniquissimorum hominum hactenus retenta sunt: & ita Compositio pulchrè cohærebit. Tunc enim restituentur quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ Dei Deo.

QVI Decimarum sortisq; & hæreditatis Domini articulus, cùm latissimè pateat, cumq; omnibus hæresibus, quantumuis inter se diuersis & pugnantibus, oculosq; sibi confodientibus, sit communis: et cùm in hoc ipso solo Catholici ipsi, hæretici quodammodo sint, cum hæreticisq; conueniant; vt Christum scilicet ex bonis suis excludant; vt Sacerdotũ victum auferant, et ne quid cuiquam reddant; commixti enim sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum: ideò quæ sit vis, quod ius, quæ æquitas decimarum, paucis expendamus.

PRimùm igitur constat Decimas, neq; Imperatorum, neq; Regum, neq; cuiusquã mortalium primũ donũ aut sancitum esse; sed ipsius Dei præpotentis, primi & summi rerum omnium Domini & possessoris, inuentum atque largitionem: qui eas seruis & ministris suis, cultus & seruitij sui causa,

causa, æternis addixit temporibus. Priuilegia verò decimarum, non in vllis primo humanis legibus aut institutis contineri; sed in ipsis diuinæ legis omnibus partibus; Naturæ, inquam, lege primum, deinde veteri scripta, post in ipso Iesu Christi Euangelio. Primùm Priuilegium in lege naturæ fuit, in primis filijs Adæ; Abele inquam & Caimo: quam rem in hunc modum narrat scriptura. Adam verò cognouit vxorem suam Heuam, quę concepit & peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum. Rursumque peperit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel pastor ouium, & Cain agricola. Factum est autem post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terrę munera Domino, Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem, & ad munera illius non respexit. *Genes. 4.*

Vbi cùm non plenè nec ex animo ea quæ debebantur Domino reddidisset Cain: sic enim dicit Scriptura: Nonné si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit?

ideo reprobatus & reiectus est; ideo illud audit: maledictus eris super terram: cùm operatus fueris super terram, non dabit fructus suos. *Hæcq; prima præuaricatio, primaq; pœna & punitio post originis peccatum in mundo exstitit. Quod ita esse vetustissimus docet Irenæus:* Ab initio enim respexit Deus ad munera Abel, quoniam cum simplicitate & iustitia offerebat; super sacrificium autem Cain non respexit, quoniam cum zelo & malitia, quæ erat aduersus fratrem, diuisionem habebat in corde: quemadmodum occulta eius arguens DEus ait: Nonné, si rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccasti? quiesce: quoniam non sacrificio placatur Deus. Si enim quis solummodo secundũ quod videtur, mundè & rectè & legitimè offerre tentauerit; secundum autem suam animam non rectè diuidat eam, quæ est ad proximum communionẽ; neque timorem habeat Dei, non per id quod rectè foris oblatum est sacrificium, seducit Deum, intus habens peccatum: nec oblatio talis proderit ei aliquid; sed cessatio mali, quod est intus conceptum, ne per assimulatã operationem, magis autẽ peccatum ipsum sibi homicidam faciat hominem.

Irenæ: lib: 4. cap: 34.

SEcundùm Priuilegium in eadem naturæ lege, in primo Patriarcha nostro Abraham legimus, de quo scri-

ptura.

ptura. At verò Melchiſedech rex Salem, proferens panem & vinum (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraam Deo excelſo, qui creauit cœlum & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. *Gene: 14.*

TErtium Priuilegium in eadem lege fuit in Iacob Patriarcha. Vouit etiam votum, *inquit Scriptura*, dicens: Si fuerit Dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſperè ad domum patris mei; erit mihi Dominus in Deum: & lapis iſte quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumque quę dederis mihi, decimas offeram tibi. *Gene: 28.*

Quæ eadem monumenta & priuilegia, longè clarius & prolixius in veteri lege explicantur.

PRIMVM DE REDDENDIS DECImis leges ſcriptæ Priuilegium.

Exodi 22. DIis non detrahes, & principi populi tui non maledices. Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere, primogenitum filiorum tuorũ dabis mihi. De bobus quoque & ouibus similiter facies.

SECVNDVM PRIVILEGIVM DE EODEM.

Numeri 18. IN terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Ifràél. Filijs autem Leui, dedi omnes decimas Ifràélis in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis: vt non accedant vltra filij Ifràél ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum, solis filijs Leui mihi in tabernaculo seruientibus, & portantibus peccata populi, legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum & necessaria separaui. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

Præcipe

Præcipe Leuitis, atque denuntia: Cùm acceperitis à filijs Iſràél decimas quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partem decimæ, vt reputetur vobis in oblationem primitiuorum, tàm de areis, quàm de torcularibus: & vniuerſis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date ea Aaron ſacerdoti. Omnia quę offeretis ex decimis, & in donaria Domini ſeparabitis, optima & electa erunt cuncta. Dicesque ad eos: Si præclara & meliora quæq. obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis, quaſi de area & torculari dederitis primitias, & comedetis eas in omnibus locis veſtris, tàm vos, quàm familię veſtrę; quia pretium eſt pro miniſterio, quo ſeruitis in tabernaculo teſtimonij. Et non peccabitis ſuper hoc, egregia vobis & pinguia reſeruantes: ne polluatis oblationes filiorum Iſràél, & moriamini.

TERTIVM PRIVILEGIVM DE EODEM.

OBlatio iuſti impinguat altare, & o- *Eccleſ. 35.*
dor ſuauitatis eſt in conſpectu al-

tiſſimi. Sacrificium iuſti acceptum eſt, & memoriam eius nõ obliuiſcetur Dominus. Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exſultatione ſanctifica decimas tuas. Da altiſſimo ſecundum datum eius, & in bono oculo adinuentionem facito manuum tuarum; quoniam Dominus retribuens eſt, & ſepties tantum reddet tibi.

QVARTVM PRIVILEGIVM DECI-
marum ex hoſtili præda.

Numeri 31. TOllite ſummam eorum quæ capta ſunt, ab homine vſque ad pecus, tu & Eleazar ſacerdos & principes vulgi; diuideſque ex æquo prædam inter eos, qui pugnauerunt, egreſſique ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem; & ſeparabis partem Domino ab his qui pugnauerunt & fuerunt in bello, vnam animam de quingentis, tàm ex hominibus quàm ex bobus, & aſinis, & ouibus, & dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Do-

mini

mini ſunt. Ex media quoque parte filiorum Iſràél accipies quinquageſimum caput hominum,& boum,& aſinorum,& ouium, cunctorumq. animantium, & dabis ea Leuitis,qui excubant in cuſtodijs tabernaculi Domini. Tradiditque Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei imperatum, ex media parte filiorum Iſràél,quam ſeparauerat his,qui in prœlio fuerant. De media verò parte,quæ contigerat reliquæ multitudini, id eſt, de ouibus trecentis triginta ſeptem millibus quingentis, & de bobus triginta ſex millibus, & de aſinis triginta millibus quingentis, & de hominibus ſedecim millibus, tulit Moyſes quinquageſimum caput,& dedit Leuitis qui excubabant in tabernaculo domini, ſicut præceperat Dominus.

QVINTVM PRIVILEGIVM DE MODO REDDENDARVM DECIMARVM.

NON facietis ita Domino Deo veſtro; ſed ad locum quem elegerit Dominus Deus veſter de cunctis tribubus *Deuter: 12.*

tribubus veſtris, vt ponat nomen ſuum ibi, & habitet in eo, venietis: & offeretis in loco illo holocauſta & victimas veſtras, decimas & primitias manuum veſtrarum, & vota atque donaria, primogenita boum & ouium. Et comedetis ibi in conſpectu Domini Dei veſtri: ac lætabimini in cunctis ad quæ miſeritis manum, vos & domus veſtræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus veſter. Non facietis ibi quæ nos hîc facimus hodie, ſinguli quod ſibi rectum videtur. Neque enim vſque in præſens tempus veniſtis ad requiem & poſſeſſionem, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis. Tranſibitis Iordanem & habitabitis in terra, quam Dominus DEus veſter daturus eſt vobis, vt requieſcatis à cunctis hoſtibus per circuitum: & absque vllo timore habitetis in loco, quem elegerit Dominus Deus veſter, vt ſit nomen eius in eo. Illuc omnia, quę præcipio, conferetis holocauſta, & hoſtias, ac decimas, & primitias manuum veſtrarum: & quicquid præcipuum eſt in mu-

neribus

neribus quę vouiſtis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro, vos & filij ac filię veſtrę, famuli & famulę atq. Leuites, qui in vrbibus veſtris commorantur, neque enim habet aliam partem & poſſeſſionem inter vos.

SEXTVM PRIVILEGIVM DE EODEM.

DEcimam partem ſeparabis de cunctis fructibus tuis, quę naſcuntur in terra per annos ſingulos, & comedes in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit, vt in eo nomē illius inuocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ouibus tuis: vt diſcas timere dominum Deum tuum omni tempore. Cùm autem longior fuerit via, & locus, quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare, vendes omnia, & in pretium rediges, portabiſque manu tua, & proficiſcêris ad locum quem elegerit dominus Deus tuus: & emes ex eadem pecu- *Deuter: 14.*

nia quicquid tibi placuerit, siue ex armentis, siue ex ouibus, vinum quoq. & siceram & omne quod desiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas est, caue né derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus quę nascuntur tibi eo tēpore; & repones intra ianuas tuas. Venietq́. Leuites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur: & benedicat tibi Dominus Deus tuus, in cunctis operibus manuum tuarum quę feceris.

SEPTIMVM DE EODEM.

Deut: 26. HOdie dominus Deus tuus præcepit tibi vt facias mandata hæc atque iudicia; vt custodias & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Dominum elegisti hodie, vt sit tibi Deus, & ambules in vijs eius, vt custodias cerimonias

illius, & mandata atque iudicia,& obedias eius imperio. En dominus elegit te hodie, vt ſis ei populus peculiaris,ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias omnia præcepta illius.

OCTAVVM PRIVILEGIVM DE REDEMPTIONE DECIMARVM.

OMne quod domino conſecratur,ſiue homo fuerit, ſiue animal, ſiue ager, non veniet, nec redimi poterit. Quicquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit domino.Et omnis conſecratio quę offertur ab homine,non redimetur,ſed morte morietur. Omnes decimę terrę, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum, Domini ſunt,& illi ſanctificantur. Si quis autem voluerit redimere decimas ſuas, addet quintā partem earum. Omnium decimarum bouis & ouis & caprę, quę ſub paſtoris virga tranſeunt, quicquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur, ſi quis mutauerit: & quod mutatum eſt,& pro quo mutatum eſt,ſanctificabitur Levit. 27.

Domino, & non redimetur. Hæc ſunt præcepta, quę mandauit dominus Moyſi ad filios Iſraël in monte Sinai.

QVÆ quidem Priuilegia, quò melius intelligantur, adnotat Diuus Hieronymus, quatuor Decimarum genera fuiſſe. Primum, quæ Leuitis ex præcepto legis dabantur. Secundum, δευτεροδεκάδες, *hoc eſt, ſecundæ decimæ appellatæ, quas Leuitæ, id eſt, inferior miniſtrorum gradus, ſacerdotibus dabant. Tertium, quas ſponte ſua quilibet in horreis ſuis ſeparabat, vt comederet eas in veſtibulo templi, cùm Hieruſalem iret, & Sacerdotes ac Leuitas inuitaret ad conuiuia. Quartum, quas vt pauperibus darent ſeparabant, quæ decimæ pauperum vocabantur. Verùm naturæ & veteris legis priuilegia hactenus. Quantò autem plura fuerunt Priuilegia decimarum, ſortisq́; Domini, in naturæ veteriq́; lege; tantò nihil oportuit hæc multis in Euangelica lege repetere: cùm quemadmodum Tetragono trigonum; ita lege Euangelica, lex naturæ atque Moyſis, exceptis vmbris, figuris, & iudicijs, continetur.*

Pſal. 61. et 88. Semel enim loquitur Deus, & non repetit, *inquit Scriptura. In his præſertim, quæ eandem cauſam, eundem vſum, eandem neceſſitatem, eundem deniq; finem habet.*

Ad eadem igitur Priuilegia ſe reffert lex Euangelij,

dum Saluator

dum Saluator monet: Niſi abundauerit iuſtitia ve- *Matth: 4.*
ſtra, pluſquam ſcribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorũ. *Quæ iuſtitia Phariſæorum, quæ abundantior eſſe debuit, niſi illa:* Decimas do omnium bonorum meorum? &c. *Dum quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ Dei Deo reddenda* dignumq́. eſſe operarium mercede ſua *docet: dum Paulus monet:* Quis militat ſuis ſtipendijs vnquã? Qui plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Nunquid ſecundum hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit? Scriptum eſt enim in lege Moyſi: Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos vtique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt. Quoniam debet in ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi. Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus: magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus?

Pertinent quoq; ad Priuilegia Euangelica, Canones atq; conſtitutiones Apoſtolicæ: ſanctiſſimorum item Imperatorum leges atque ſanctiones.

CANON 4.

OFferri non liceat aliquid ad altare, *Ex Canonibus Apoſtolicis Cap: 4.*
præter nouas ſpicas, & vuas, & ole-

 um ad

um ad luminaria, & thymiama, id eſt, incenſum, tempore quo ſancta celebratur oblatio.

CANON 5.

Cap: 5.

REliqua poma omnia ad domum primitię Epiſcopo & presbyteris dirigantur, non offerantur in altari. Certum eſt autem, quòd Epiſcopus & presbyteri diuidant & diaconis, & reliquis clericis.

CONSTITVTIO APOSTOLICA.

Ex lib: 2. Conſtit: S. Apoſtolor: Ca: 38.

IDeo Epiſcopum diligere debetis, vt patrem: timere, vt regem: honorare, vt dominum. Fructus veſtros & opera manuum veſtrarum in veſtram benedictionem illi offerentes: primitias veſtras, decimas, partes, dona veſtra dantes ei vt ſacerdoti Dei: primitias, inquam, frumenti, vini, olei, pomorum, atque omnium, quę Deus præbet vobis. Et erit oblatio tua accepta in odorem ſuauitatis Domino Deo tuo, & benedicet dominus operibus manuum tuarum, & multiplicabit dominus

minus bona terrę tuę, quoniam benedictio in caput tribuentis reuertitur.

ALIA CONSTITVTIO.

INtelligendum eſt autē, quòd quanquam Dominus liberauit vos à ſeruitute adiectorum vinculorum, & eduxit vos in refrigerium, non amplius ſinens vos ſacrificare bruta animalia pro peccatis, ſolutos illis expiationibus, emiſſarijs, aſſiduis lotionibus, & aſperſionibus: non tamen oblationibus vos liberauit, quas ſacerdotibus debetis, & beneficētijs erga eos, qui egent; ait enim Dominus noſter in Euangelio: Niſi abundauerit veſtra iuſtitia, pluſquàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Ita ergo abundabit iuſtitia veſtra, ſi de ſacerdotibus, orphanis, viduis, maiorem curam ſuſcipietis, vt ſcriptum eſt. Diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Et rurſum. Per eleemoſynam & fidem delentur peccata. Et rurſum. Anima benedicta omnis ſimplex. Ergo ita facies quemadmodum

Cap: 39. *Leuit: 16.* *Matth: 5.* *Pſal: 3.* *Prouer: 15.* *Prouer: 11.*

admodum Dominus præcepit; & dabis ſacerdoti iuſta ſua, primitias de area & torculari pro peccatis tanquam mediatori, atq. internuncio poſito inter Deum & eos, qui expiationibus & deprecationibus opus habent. Te enim dare oportet, illum diſtribuere tanquam œconomum, & diſpenſatorem rerum Eccleſiaſticarum. Neq. enim ab Epiſcopo tuo rationem petere debes, neque eius diſpenſationem obſeruabis, quo modo eam peragat, quando, cum quibus, vbi, benè, vel malè, vel conuenienter. Habet enim iudicem Deum, qui in eius manus hanc diſpenſationem commiſit, & dignum eum effecit ſacerdotio tanti loci.

ALIA CONSTITVTIO.

Clemens Roma: li 7. Conſ: Cap 30.

DAbis Sacerdotibus omnes primitias torcularis, & areę, vindemię, & meſſis, boum atque ouium: vt apothecę cellarum tuarum penuariarum, & fructus agri tui benedictione afficiantur: vt firmeris in frumento, & vino atque oleo, augeanturque armenta boum tuorum, &

tuarum

tuarum ouium greges: Dabis omnem decimam pupillo, & viduę, pauperi,& proselyto: Dabis etiam Sacerdotibus omnes primitias panum recentium, vini ex dolio, olei, mellis, pomorum siue baccarum, vuę, aut aliorum fructuum: primitias verò argenti, aut indumenti, cæterarumque rerum, quas possides, tribues pupillo & viduę.

PRIMA LEX ET CONSTITVTIO *Imperatorum, Valentis & Marci, de dote Ecclesiastica.*

PRiuilegia, quę generalibus Constitutionis vniuersis sacrosanctis Ecclesiis orthodoxę religionis retro principes præstiterunt, firma & illibata, & in perpetuum valitura decernimus custodiri. Omnes sanè pragmaticas sanctiones, quę contra Canones Ecclesiasticos interuentu gratię vel ambitionis elicitę sunt, robore suo & firmitate vacuatas, cessare præcipimus. Et quia humanitatis nostrę est egenis prospicere, ac dare operam, vt pauperibus alimenta non desint. Salaria enim quę sacrosan-

Cod. de sacrosan. Eccl. l. Priuilegia.

crosanctis Ecclesiis, in diuersis speciebus, de publico hactenus ministrata sunt, iubemus nunc quoq. inconcussa, & à nullo prorsus imminuta præstari, liberalitatique huic, prō ptissimè perpetuam tribuimus firmitatem.

ALIA CONSTITVTIO LEONIS *& Antonij Imperatorum de eodem.*

Ibidem l. Iubemus.

IVbemus nulli posthac Archiepiscopo in hac vrbe regia sacrosanctę Ecclesię præsidenti: nulli Oeconomo, cui res Ecclesiastica gubernanda mandatur, esse facultatem fundos, vel prædia vrbana, siue rustica, res postremò immobiles, aut in his prædijs colonos, vel mancipia cōstituta, aut annonas ciuiles cuiuscunque, suprema vel superstiti voluntate, ad religiosas Ecclesias deuoluta, sub cuiuscunq. alienationis specie, ad quamcunque transferre personam: sed ea etiam prædia diuidere quidē, colere, augere, & ampliare, nec vlli ijsdem prædijs audere cedere. Verùm siue testamento quocunque facto iure, seu codicillo, vel sola nuncupatione legato, seu fidei commisso,

aut mor-

aut mortis causa donatione, aut aliquo quocunque vltimo arbitrio; aut certè inter viuentes habita largitate, siue cõtractu venditionis, siue donationis, aut alio quocunque titulo quisq. ad præfatam venerabilem Ecclesiam, patrimonium suum, partemué certam patrimonij, in fundis, prædijs, siue domibus vel annonis, mancipijs & colonis, eorumque peculijs voluerit pertinere; inconcussa ea omnia, sine vlla penitùs immutatione conseruent. Scientes nulla sibi occasione, vel tempore ad vicissitudinem beneficij colorati, aut gratię referendę donandi, vel certè hominibus volentibus emere, alienandi aliquam facultatem permissam, nec, si omnes, cũ religioso Episcopo & Oeconomo, Clerici, in earum possessionum alienatione consentiant. Ea enim, quę ad beatissimę Ecclesię iura pertinent, vel posthac forte peruenerint, tanquam ipsam sacrosanctam Ecclesiam & religiosam, intacta, conuenit inuiolabiliter custodiri: vt sicut ipsa religionis & fidei mater perpetua est; ita

eius patrimoniū iugiter ſeruetur illæſum.

ALIA CONSTITVTIO IMPERAtoris *Iuſtiniani, de vaſis & ſupellectili Eccleſiaſtica.*

Ibidem l. Sancimus.

SAncimus nemini licere ſacratiſſima atque arcana vaſa, vel veſtem, cæteraque donaria, quę ad diuinam religionem neceſſaria ſunt (cùm & veteres leges, ea, quę iuris diuini ſunt, humanis nexibus non alligari ſanxerunt) vel ad venditionem, vel hypothecam, vel pignus trahere; ſed ab his, qui hæc ſuſcipere auſi fuerint, modis omnibus vendicari; tam per religioſiſſimos Epiſcopos, quàm Oeconomos, nec non & Sanctorum vaſorum cuſtodes, nulla eis actione relinquenda, ſuper recipiendo precio, vel fœnore exigendo, pro quo res pignoratę ſunt: ſed omnibus huiuſmodi actionibus reſpuendis, ad reſtitutionem eorum, omnibus modis coarctari. Sin autem vel cō flata ſint vel fuerint, vel alio modo immutata vel diſperſa; nihilominus vel ad ipſa corpora, vel ad ipſa precia eorum actionē

compe-

competere, siue per in rem, siue per condictionem, siue per in factum actionem.

Quis igitur hæc auferre aut violare volet? quæ ipse fundauit altissimus, primusq; rerum omnium possessor atq; Dominus: quæ sempiternus eius confirmauit hæres Christus Dominus: quæ sancti Apostoli fieri præceperunt: quæ piissimi Imperatores suis legibus & constitutionibus sanxerunt: quæ tantis priuilegiis communita, tot sanctionibus firmata sunt. Quis hæc priuilegia abrogare, quis has leges antiquare, quis per aliquam compositionem talia pacta auferre poterit?

ERit igitur illud secundum Decimarum ius atque æquitas. DEum immortalem, ea lege & conditione hominem in hanc lucem produxisse; vt sit ad laudem & nomen eius; vtq; se, omniaq; sua, ad eum tanquam primum principium, & vltimum finem suum referat; vt omnia ex manu eius poscat; vt prouidentiam eius & agnoscat, & vbiq; confiteatur, neque id verbis tantùm, sed re ipsa potiùs; vtq; partem omnium bonorum suorum, in recognitionem primi principij & finis sui, illi adijciat, & consecret. Animæ, inquam, suæ: Diliges, *inquit*, Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & proximum tuum sicut teipsum. *Corporis sui:* Benedic anima mea domino, *Matth: 22.* *Psal: 102.*

mino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto
Prouer: 3. eius. *Fortunarum & bonorum ſuorum*: Honora Dominum Deum tuum de ſubſtantia tua. *Pulchrè*
Deute: 26. *hæc omnia quæ diximus explicat Scriptura.* Faciet te Dominus excelſiorem cunctis gentibus, quas creauit in laudem & nomen & gloriam ſuam: vt ſis populus ſanctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt. Honora igitur Dominum Deum tuum, de tuis iuſtis laboribus: deliba ei de fructibus iuſtitię tuę; vt repleantur horrea tua frumento: vino quoque torcularia tua redundabunt. *Qui igitur non honorat Deum ex ſubſtantia ſua, qui decimam partem bonorum ſuorum illi non conſecrat; hic eum primum principium & finem ſuum agnoſcere non vult; hic ab eo ſe omnia ſua habere non recognoſcit; hic illius mandato, germinare terram herbam virentem, ſibiq́; fructus proferre, non profitetur; hic prouidentiæ Dei ſenſum non habet; hic cum diuino Pſalte non canit:*
Pſal: 144. Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedicti-
Pſal: 103. one. Dante te illis colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Auertente autem te faciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eorum & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. *hic Gygas, & vnus de genere Aloidarum eſt, idq́; non ver-*

non verbis, sed re ipsa probat ac testificatur. Libertas, inquis, ista Christiana, est libertas gentis liberæ. Mihi verò libertas hæc non placet, quæ illud dicit: Ponam in Aquilone sedem meam, & similis ero altisśimo. *Cur ita? Statim enim sequitur,* quomodo cecidit de cœlo Lucifer, qui manè exoriebatur! *Nam si ideò, vt præclarè quidam dixit, legibus seruimus, vt liberi simus; quantò magis nos Deo seruire oportebat, & quod debemus, illi reddere, né hominibus, quibus non debemus, seruiamus. Qui autem hæc omnia, quæ dicta sunt, non modò ipse non confitetur, sed qui vltrà ab his, quos illi Deus subiecit, parereq; iussit, eam partem, quam Deo conferre debebant, extorquet, sibiq; per vim & iniuriam conferre iubet; hic nefario scelere Dei honorem in se transfert, Deũ se facit, sacrificium sibi offerri iubet: quod neminem vnquã etiam fœdissimum tyrannum sibi fieri pasśum esse, docet D. Augustinus. Quid si amplius ex his donarijs quæ Deo debebantur, ad se per vim & iniuriam translatis, Deum atq; templum eius, tributa sibi reipublicæq; soluere iubet: an potest esse crudelitas tanta, quæ cum hac crudelitate, & insolentia rectè comparari posśit?* Isaiæ 14.

TErtium illud ius Decimarum est; Deum patrem, filium suum, pro eo, quòd posuit animam suam, & factus est obediens vsq; ad mor-

ad mortem, nec habuit vbi caput, dum hic versabatur, reclinaret suum, constituisse regem excelsiorem cunctis regibus terræ: constituisse eum hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Confitetur hoc
Psal: 2. *ipse apud Dauidem magnificè:* Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctum eius: prædicans præceptum eius. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrę. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. *Et ideo hunc regem & hæredem suum, in omni gente & natione, partem suam, possessionem suam, Regiam suam, tabernaculum item suum habere voluit.*
Apo: 21. *Iuxta illud:* Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. *Vt cognoscatur hic Christus, vnicus esse filius Dei, verus & æternus hæres vniuersorum: vt cognoscatur excelsior cunctis regibus terræ: vt in nomine eius omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum: vt sit caput super omnem Ecclesiam. Semper autem eam quam Christo suo donauit partem, DEus ipse inter homines habere voluit; nam & in paradyso arborem vnam in partem suam segregauit:*
Gen: 2. Ex omni, *inquit,* ligno paradysi comede, de ligno autem scientię boni & mali ne comedas: in qua enim die comederis, ex co

ex eo morte morieris. *Et in lege naturæ primogenita omnia cunctorum viuentium sibi consecrauit: et, ex omnibus gentibus vnum populum, de quo dixit:* In Iacob habitabo, hæc hæreditas mea, vsque in seculum, &c.

In populo autem illo vniuerso, vnam tribum, omniaq; illa, quæ superiùs diximus. Quam sortem eius qui tangit, qui violat, qui occupat & inuadit; hunc pupillam oculi sui tangere ipse profitetur. Zach: 2. *Solusne igitur populus christianus adeò infelix & infaustus, ita à Deo Christoq; eius spretus erit, vt nullam partem suam in illo habere velit? aut adeò impius à numineq; auersus, vt Deum inter se nullam partem habere patiatur? nequaquam id verisimilè est.*

Multis autem ex causis eam sortem atq; partem suam inter mortales habere voluit Dominus. Primùm, vt genus humanum hoc pacto tanquam colonos suos, inter quos partem habere velit, et cum quibus habitare non erubescat quodam modo honoret: Deliciæ meæ, *inquit*, esse cum filijs hominum. *Deinde, vt omnes eum regem & dominum vniuersorum, cuius aulam ac Regiam apud se conspiciunt, laudent & confiteantur.* Prouer: 8. Per munus enim, *inquit Irenæus*, Irenæus. erga regem, & honos & affectio ostenditur; quod in omni simplicitate & innocentia Dominus, volens nos offerre, prædicauit dicens: Cùm igitur

Augu. Serm. 219. offers munus tuum ad altare. &c. Non eget, *inquit Augustinus*, Dominus Deus, non præmium postulat; sed honorem. *Demum, vt sit vnde ministri & serui eius viuant; amici item & cognati, pauperes, inquam, orphani, viduæ, peregrini, quos mundus plerumq; odit, ac fame & penuria, nisi ille sua benigna cura & liberalitate illis prouideat, consumere ac conficere vellet, quod nunc fieri clarè*
Deuter: 12. *videmus: vnde diligenter monet:* Caue derelinquas Leuitem in omni tempore, quo versaris in terra, quando dilatauerit Dominus Deus terminos tu-
Matth: 10. os. &c. *Et*, Qui vos accipit, me accipit: & quod vni ex meis minimis fecistis, mihi fecistis. Et qui accipit prophetam in nomine prophetę, mercedem accipiet prophetę; *hoc est, in partem remunerationis & mercedis prophetæ veniet. Vnde D. Augu-*
Augu. Serm. 219. *stinus:* Decimę, fratres charissimi, sunt tributa egentium animarum. Redde ergo tributa pauperibus, offer libamina sacerdotibus. *Deniq; vt inde cultus eius, cerimoniæ, sacra doctrina, meliùs ac decentiùs, illustriùs item, magnificentiùsq; administrentur; magni enim regis magnã et illustrem familiam, magnificum & illustrem cultũ esse oportet. Que-*
Mala: 1. *ritur enim ipse apud Prophetam Dominus, hominem se non inuenire, qui gratis aperire vel occludere templum suum vellet. Hanc igitur partem sortis Domini, qui*

mini, qui non restituit, hanc Regiam eius qui inuadit, hanc hæreditatem qui sibi vsurpat; perduellio est, summam maiestatem lædit, æterni Dei patris hæredem exautorat, ac ex sua turbat posseßione, Christum regem suum cum impijs non agnoscit. Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum. *At* qui habitat in cœlis, irridebit eum, & Dominus subsannabit ei. *Hic Deum nullam partem habere in rebus humanis vult: hic seipsum Christum facit: hic antichristus est. Parumné diximus? an aliquid amplius ad extremam impietatem addendum est? hocné est christianum esse? hocné Euangelici nomen sibi vsurpare? hocné est lumen veritatis frustra insolenter iactare?* Psal: 2.

QVartum igitur erit caput æquitatis hæreditatis Domini. Qui templi & Ecclesiæ sortem aufert; hic dote sua Ecclesiam Dei, vnicam IEsu Christi sponsam spoliat: de qua dote ita magnificè apud Dauidē illa prædicat: Dominus, *inquit*, pars hæreditatis meę, & calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. Funes ceciderunt mihi in præclaris; etenim hæreditas mea præclara est mihi. *Et quam ipse sponsus apud Isaiam munificè illi pollicetur:* Pro eo quòd fuisti derelicta & odio habita, & non erat qui per te transiret; ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generati- Psal: 15. Isaiæ 60.

nerationem & generationem. Et ſuges lac gentium, & mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſaluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum: & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum, & ponam viſitationem tuam pacem, &
Iſaiæ 61. præpoſitos tuos iuſtitiam. *Et alio loco.* Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini: Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis: fortitudinem gentium comedetis, & in gloria earum ſuperbietis. Pro confuſione veſtra duplici & rubore laudabunt partẽ eorum, propter hoc in terra ſua duplicia poſsidebunt, lætitia ſempiterna erit eis. Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in
Matth: 19. holocauſto. *Et.* Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuę, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſràél. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet in hoc mundo, & vitam æternam poſsidebit. *Quod promiſſum, cùm in primis Eccleſiæ Dei fundatoribus, qui nihil in hac vita poſſederũt, qui nudi nudam Chriſti crucẽ ſequuti ſunt, completum non ſit; in eorum ſucceſſoribus compleatur*

oportet;

oportet; vt promissorum certa & fixa fides maneat.

MAgnum et illud est decimarum dotisq; Ecclesiasticæ, non tam ius aut æquitas, sed ipsa planè necessitas: quòd his sublatis, vniuersum cultum diuinum, omnem religionem, omnem domus Domini decorem, totum ministerium verbi, ipsam deniq. fidem christianam auferri & extingui oportebit. Ita qui eam sortem hæreditatis Domini aufert, aut non restituit; vniuersa hæc quantum in illo situm est, labefactat, ac demum populum Dei, ad vltimam barbariem, omnemq; numinis diuini obliuionem pertrahere molitur. Nam cùm religio, cultusq; diuinus, sine ministris seruisq; templi, Doctoribus item, nullo modo esse possit; Ministri autem sine victu, ac rebus alijs necessarijs, munere suo rectè defungi non possunt. Cùm ipsorum Apostolorum testimonio, non solùm mensas quærere, eos qui præsunt doctrinæ, non conueniat; sed ne illis quidem ministrare, aut eas dispensare. *Act: 6.* Qui enim militat Christo, *inquit Paulus*, non debet se secularibus immiscere negocijs, vt posſit placere ei, cui se probauit. *2. Timoth: 2.* *In quo loco addit D. Cyprianus:* Quod cùm de omnibus dictum sit, quanto magis molestijs & laqueis secularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & spiritualibus occupati, ab Ecclesia recedere, & ad terrenos & seculares actus vacare non

posſunt? Cuius ordinationis & religionis formã, Leuitę prius in lege tenuerunt: vt cùm terram diuiderent, & poſſeſsiones partirentur vndecim tribus; Leuitica tribus, quę templo, & altari, & miniſterijs diuinis vacabat, nihil de illa diuiſionis portione perciperet; ſed alijs terram colentibus, illa tantum Deum coleret, & ad victum atque alimentum ſuum ab vndecim tribubus de fructibus qui naſcebantur, decimas perciperet. quod totum fiebat de authoritate & diſpoſitione diuina: vt qui operationibus diuinis inſiſtebãt, in nulla re auocarentur, nec cogitare, aut agere ſecularia cogerentur. quę nunc ratio & forma in clero tenetur; vt qui in Eccleſia Domini ordinatione clerica promouentur, in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur, ne moleſtijs & negocijs ſecularibus alligentur; ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificijs non recedant, & die, ac nocte, cœleſtibus rebus, & ſpiritualibus ſeruiant. *Qui igitur victum ac quaſi demenſum ſacerdotum ac miniſtrorum templi aufert; hic ſimul religionem, omnemq; fidem chriſtianam extinguit, vtq; gentes domini Dei ſui obliuiſcantur author eſt. Docet hoc Iuliani apoſtatæ exemplum; qui vt religionem chriſtianã extinguer et, omnemq; IEſu Chriſti memoriam aboleret, illis*

artibus

artibus vsus esse legitur, quas Zozomenes, Nicephorus, & alij Ecclesiasticæ historiæ scriptores referunt. Clerum, *inquit*, omnem muneribus & ministerijs militaribus in ea regione attribuit; quod quum sumptibus onerosum, tùm ignominia contumeliosum existimatum est. Annonam & immunitatem, quam Constantinus pro sua erga Deum obseruãtia clericis concesserat, ipse abrogauit, & in publicos prouentus retulit. Quę verò viduis & virginibus propter inopiam cleri alimenta è publico largienda destinata erant, ægrè & difficulter exigebantur. Constantinus namque, quum Ecclesias constitueret atque ordinaret, ex cuiusque vrbis prouentibus toti clero, quantum ad vitam tollerandam satis esset, rerum necessariarum tribuit; eamque rem sanctione legis confirmauit, quę hucusque conseruatur. Sub Iuliano exactio eorum prouentuum dura admodum & grauis fuit, sicuti id exactorum ipsorum testantur monumenta. Cæterum parum fuit tyranno, tam hostili esse erga nos animo; nisi suum aduersus Ecclesiam odium, ad excidium eius prorsus conuerteret. Quæcunq. enim ei suppeditabant sacra vasa & donaria, ea abstulit, & in idolorum delubris reposuit. Vim etiam illam eis adhibuit, qui sub Constantino & Constantio templa deorum euertissent, vt vel ea celeriter restaurarent, vel æstimationem structuræ eorum

Nicepho: lib: 10. cap: 4.

Ibid. cap: 5.

ræ eorum persoluerent. Sin hoc minus facerent, vt duriùs acciperentur, & in vincula coniicerentur, mandauit. Vnde illud satis coniicere licet, in eo quidem illum veteribus persequutoribus, quòd corpora cum contumelia non excruciauerit, moderatiorem fuisse, rebus autem aliis modis omnibus illos exuperasse. Omni namque ex parte Ecclesiam affligere, manifestè est visus: & vno tantum modo humanior iudicatus, quòd Episcopos sub Constantio exsilio mulctatos reuocauit, & in vrbes suas redire permisit. Atque id ille non misericordia fecit, sicut colligere est; sed vt Episcopos inter se committens, ad intestinum armaret bellum, & suis ipsa dissidiis Ecclesia labefactaretur. *Hactenus de Iuliani artibus. Qui igitur dotem Ecclesiæ aufert, qui decimas non soluit; hic Iuliani spiritu agitur; hic religionis Christianæ inimicus est; hic à CHristo fideq; illius apostatauit: eadem enim agit, eadem spectat, eadem molitur. Sed et res ipsa idem, quod superius diximus, abundè probat. Ex eo enim tempore, ex quo hæreditas Christi ab istis occupari cœpta est; quanta sit paucitas sacerdotum, quanta ministrorum templi raritas, videmus: turbæ primùm eorum hominum vagabantur; nunc pauci admodum vbiq; conspiciuntur. Memini ego, cùm Polocia cum Serenissimo Rege meo de bello redibam,*

vnum

vnum solùm me in tota illa regione Catholicum sacerdotem vidiße, eumq́; excommunicatum: sicq́; adducta fames illa est super populum christianum, quam prædixit Propheta: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & emittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquę; sed audiendi verbum Domini. Et commouebuntur à mari vsque ad mare, & ab Aquilone vsque ad orientem, circuibunt quærentes verbum Domini, & non inuenient. *Et Ieremias:* Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli? sed & lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto. Adhæsit lingua lactentis ad palatum eius in siti: paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in vijs, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. *HActenus Prophetæ. Quod manifestè nunc re ipsa experimur: vagantur oues Christi, tanquam pecora sine pastore. Quæ autem deinceps sequentur, quis non videt, quis non intelligit? Inimicus homo fecit hæc omnia, vt facilius superseminet Zizania, seq́; ipsum Deum pro Christo constituat.*

Amos 8.

Thren 4.

Matth: 13.

P *ostremò, qui id quod debet DEo non restituit, ille omnem cœli clementiam, terræ fæcunditatem, ac*

felicitatem, frugum item vbertatem, omnemq; Dei benedictionem auertit, calamitatem autem, sterilitatem, famem, ægestatem omnem, tàm priuatim, quàm publicè, in se, liberosqúe suos, accersere atque attrahere videtur. Docet hoc scriptura: Respexistis, *inquit*, ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exsufflaui illud: quã ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisq. in domum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terra prohibita est, ne daret germen suum: & vocaui siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcunq. profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laborem manuum. *Et Malachias.* Reuertimini ad me, & reuertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis. In quo reuertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis me. Et dixistis. In quo configimus te? in decimis & in primitijs. Et in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsq. ad abundãtiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis

Aggæ: 1.

Malach: 3.

vinea in agro, dicit Dominus exercituum. *Addit D. Hieronymus*: Si quando fames, & penuria, & rerum omnium egestas opprimit mundum; sciamus hæc ex ira Dei descendere, quòd se in pauperibus fraudari dicit sua possessione. *Et scriptura quidem hæc. Sed & res ipsa, atq; clarissima rei exempla, hoc idem testantur. Quàm potens fuerit Germania quondam, quàm diues, quàm opibus abundans, quis nescit? nunc postquam Principes eius omnia tã diuina, quàm humana ad se transtulerunt; quàm egens, quàm pauper, quàm infirma sit, quis non videt? Nulla gens vnquam fuit, quæ in persoluendis decimis liberalior atq; munificentior esset, his vicinis nostris Hungaris, qui non ex frumentis tantùm & vineis, auro item & reliquis, quibus abundant metallis; sed ex minutissimis etiam rebus, Domino magnificentissimè decimas persoluebant. Nulla tamẽ ditior, nulla vberior illis temporibus natio exstitit, ita vt Aureum Pomum regio illa diceretur. Discessum est postea Lutheri et aliorum dogmatibus ab ea pietate atq; munificentia: resq; eò progressa est, quò videtis: exaggerare alienam miseriam nolo, ne exprobrare fortunã, quæ communis est, videar.*

Quid ego de maioribus nostris dicam? non fuerũt illi quidem homines immensis illis & monstrosis opibus onusti; locupletes tamen satis, lautiq; fuerunt: hi

manibus ac ſinubus, vt ita dicam, ſuis, Decimas in domum Domini deportabant: hi conſilia, fortunas, conſuetudinem, menſam, arcam, & omnia planè habuerunt cum Leuitis communia: Templa, pauperum domos, ſcholas ædificabant, magnificas donationes faciebant; & eodem tempore tamen, diuturna bella cum potentiſſimis hoſtibus gerebant: prouincias vicinas ſibi adiungebant, publica ædificia erigebant, filios educabant, filias elocabant, hæreditates ſtabiles & liberas poſteritati ſuæ relinquebant: nec tamen indigebant ſpolijs, non medincitate, non ſacrilegijs, non peculatu, non vſuris, non ſimonijs, non mercatu, & cauponarijs artibus, non aliundè accerſitis æconomijs, hoc eſt emungẽdæ pecuniæ fraudibus; quibus nunc in hac iſtorum egeſtate et mendicitate plena ſunt omnia. Quid ita? Benedictio Domini diuites illos faciebat. *Non relinquebat filios vagos, egentes, obernitos, extorres, capite diminutos. Cur ita? reddebat eis Dominus bonum & non malum omnibus diebus ſuis. Quare? quia & illi reddebant ea quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ Dei Deo.* REDDITE IGITVR ET VOS QVÆ SVNT CÆSARIS CÆSARI, QVÆ DEI DEO. *Et cùm reddideritis, tùm itidem et vos Sacerdotes reddite vos ipſos animabus huius populi: reddite templis & aris deuotionem, & miniſterium veſtrum: Cathedris &*

Prouer. 10.

pulpitis,

pulpitis, quæ nunc deserta & puluere obsita iacent, doctrinam vestram: reddite iurisditioni, iudicium vestrum: reddite sorti vestræ vosipsos: relinquite militias, aulas, cauponas, venationes, superfluam æconomiam, tanto magis Bachanalia, scurras, lenones, superfluos equos; & tunc, vbi sic mutuò vobis quæ vestra sunt reddideritis, pax erit, tranquillitas restituetur, Compositio cohærebit. Nam alia ratione syncretismus quidam, vt Demosthenis verbo vtar, ad tempus inter vos componi poterit; pax tamen certa, fixa, stabilis, solida, secundum Deum, & leges eius nunquam cohærebit, ex arena funiculos nectetis, laterem lauabitis.

NON fuit hoc, dicent isti, antiquitus. Decimæ in primitiua Ecclesia non pendebantur: decimare quempiam, Iudaicum quid est. Videamus an hoc idem docuerunt vetustisſimi per totum orbem terrarũ diffusi sancti, an idem sentiant. Primùm igitur videamus Orientis Patres: in ijs est vetustisſimus Origenes ille magnus, qui vt cætera omnia, ita & hoc magnificè tractat, omnesq. eius rei difficultates explicat. *Primitias omnium frugum, omniumq; pecudum Sacerdotibus lex mandat offerri: ita vt omnis qui possidet agrum, vel vineam, vel oliuetum, vel etiam hortum, & si quid est, quod exercetur in terris, sed & si quis*

Obiectionũ solutio.

Origen: in Nume: Capite 18. Hom: 11. De primit: offer:

quis peculia cuiuscunq; pecoris nutriat, offerat ex ijs Deo omne quod primum est, id est, ad sacerdotes deferat. Deo enim offerri dicit, quod sacerdotibus datur. Et hoc est quod docemur ex lege, Quia nemo licitè nec legitimè vtatur fructibus, quos terra produxit, nec animantibus, quæ pecudum protulit partus; nisi ex singulis quibusq; Deo primitiæ, id est, sacerdotibus offerantur. Hanc ergo legem obseruari etiam secundum literam, sicut & alia nonnulla, necessariam puto. Sunt enim aliquanta legis mandata, quæ etiam noui testamenti discipuli necessaria obseruatione custodiunt. Et si videtur priùs de ijs ipsis, quæ in lege quidem scripta, sed tamē in Euāgelijs obseruanda sint, sermo moueatur: & cùm hæc patuerint, tunc iam quid in ijs etiam spiritualiter sentiri debeat, requiremus. Sunt enim qui ita dicant, quia si aliquid Domino obseruandum est secundum literam, cur non & cuncta seruentur? Si verò ad spiritalem intelligentiam, quæ lex continet, referenda sunt; nihil omninò secundum literam, sed spiritualiter debent vniuersa discerni. Ostendimus ergo esse quædam, quæ omnino non sunt seruanda secundum literam legis, et esse quædam, quæ allegoria penitùs immutare nō debet; sed omnimodè, ita vt scripturæ de ijs continent, obseruanda sunt: nunc requiro, si sunt aliqua, quæ & secundum literam quidem stare possint; necessariò tamen

tamen in eis etiam allegoriam requirendam. Sicut & in hoc sermone, quem habemus in manibus, arbitror conuenire: decet enim, & vtile est, etiam sacerdotibus Euangelij offerri primitas. Ita enim et Dominus disposuit, vt qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuant: & qui altari deseruiunt, de altari participent. Et sicut hoc dignum & decens est; sic è contrario & indecens, et indignum existimo, & impium; vt is, qui Deum colit, & ingreditur Ecclesiam Dei, qui scit sacerdotes et ministros adsistere altari, & aut verbo Dei, aut ministerio Ecclesiæ deseruire; vt de fructibus terræ (quos dat Deus, solem suum producendo, et pluuias suas ministrando) non offerat primitias sacerdotibus. Non mihi videtur huiusmodi anima habere memoriam dei, nec cogitare, nec credere, quia Deus dederit fructus, quos cepit, quos ita recondit, quasi alienos à Deo. Si enim à Deo sibi datos crederet; sciret vtique (munerando sacerdotes) honorare Deum de datis & muneribus suis. Et adhuc vt amplius hæc obseruanda, etiam secundum literam, ipsius Dei vocibus doceantur, addemus ad hæc: Dominus dicit in Euangeliis: Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentam, hoc est, decimam datis mentæ, & cymini, & anethi, & præteritis, quæ maiora sunt legis. hypocritæ, hæc oportet fieri, & illa non omitti. Vide ergo diligentiùs, quomodo sermo domini

1. Cor: 9.

Matth: 23.

mini vult fieri quidem omnimodè, quæ maiora sunt legis, non tamen omitti & hæc, quæ secundum literam designantur. Quòd si dicas, quia hæc ad Pharisæos dicebat, non ad discipulos, audi iterum ipsum dicentem ad discipulos: Nisi abundauerit iustitia vestra, plus quàm scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Quod ergo vult fieri à pharisæis; multò magis, & maiore cum abundantia vult à discipulis impleri: quod autem fieri à discipulis non vult; nec pharisæis imperat faciendum. Quomodo autem plus velit fieri à discipulis, quàm faciunt Pharisæi, in eo declarat, vbi dicit: Dictum est antiquis, non occides. hoc obseruant et Pharisæi: discipulis autem dicit: Ego autem dico vobis, quia si quis iratus fuerit fratri suo, reus erit iudicio. Similiter & de eo, quod scriptum est: Non adulterabis: suorum discipulorum in eo vult amplius abundare iustitiam; vt ne mulierem quidem videant ad concupiscendum. Igitur ex his quæ protulimus paucis, si qui studiosi sunt in scripturis diuinis, perfacilè colligere poterunt etiam cœterorum distinctiones. Sapiens enim si audiat, inquit, verbum non solùm laudabit; sed & adijciet ad illud. Quid adijciet? vt discutiat & discernat in singulis quibusq; capitulis legis, vbi fugienda sit legis litera, vbi amplectenda, vbi etiam narratio historiæ cum mystica expositione conueniat. Christus enim

Matth: 5.

Ibidem.

enim nos redemit de maledicto legis: non nos redemit de maledicto mandati, nec de maledicto testimonij, nec de maledicto iudiciorum; sed de maledicto legis: id est, ne subiecti essemus circumcisioni carnis, nec obseruationi sabbatorum, aliisq; horum similibus, quæ non in mandatis, sed in lege dicenda sunt contineri. Quomodo ergo abundat iustitia nostra, plusquàm scribarum et pharisæorum; si illi de fructibus terræ suæ gustare non audent, priusquàm primitias sacerdotibus offerant, et Leuitis decimæ separentur; et ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar; vt sacerdos nesciat, Leuites ignoret, diuinum altare nō sentiat? Hunc sequutus est Epiphanius Cypri Episcopus. *At verò Apostolis dictum est, vt contenti sint prædicatione verbi, vt ne occupati sint iter facientes à ciuitate ad ciuitatem, & à loco ad locum ad prædicandum: Dignus est enim operarius mercede sua: &, Sufficit operanti alimentum suum. Sed & pastoribus similiter propter assiduam occupationem circa populos, & Ecclesiasticam administrationem, & frequens ministerium, dicit diuina scriptura: Quis pascit gregem ouium, & de lacte ipsius nō edit? aut quis plantat vineam, & de fructu ipsius non participat? Et dicit: Laborantem agricolam oportet primùm fructuum participem fieri: quo presbyterum aut Episcopum non quotidiano alimento destitutum constitueret,*

Epiphanius 80. Hæres: lib: 3. Tom: 2.

Lucæ 10.

1. Cor: 9.

2. Timot: 2.

inhortans populos; vt ex iustis laboribus tribuant sacerdotibus, quæ ad alimentum pertinent, per primitias & oblationes, atque alia. Quorum potestatem habentes hi, qui ex Deo constituti sunt ad deducendum populos, neque his vtũtur ad satietatem, qui Deo perfectè complacere volunt. Hunc sequitur D. Chrysostomus, qui pulcherrimè ex omnibus de ea tota cura & prouisione ministrorum templi ita scribit. *Num opus est, vt vnusquisq; fidelium ædificet Ecclesiam? & vt credat simul, etiam Doctor sit? Nunquid ante omnia hoc considerandum, vt omnes sint Christiani? Quomodo, dic mihi, Christianus erit agricola, videns te sic suam negligere salutem? Non potes facere signa, et persuadere ijs, quibus illi persuaserunt, misericordia vtere, cura, mansuetudine, affabilitate, aliisq; omnibus. Ac fora quidem ac balnea faciunt multi, Ecclesias autem non item, & omnia magis quàm has. Ideo oro ac supplico, & gratiam peto, imò & legem pono; vt nullus qui habet villam, appareat carere Ecclesia. Ne mihi dixeris propè est, in vicinia est; magnus est sumptus, non magnum commodum: si quid habes insumendum in pauperes, illuc insume; meliùs illuc, quàm ibi: educa magistrum, educa diaconum, & sacerdotalem ordinem. Quasi ducta vxore vel sponsa, vel data virgine; sic erga Ecclesiã affectus es, dotem adscribe illi; ita tibi benedictionis*

Chrysostomus in Actu: Apost: Cap: 8. Hom: 18.

prædium

prædium multiplicabitur. Quid enim non erit illic bonorum? Parumné est oro torcular benedici? parumné est Deum ex omnibus frugibus ac decimis priùs partem ac decimas accipere? Ad pacem agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit & presbyter postea, & ad securitatem agri conducet. Preces illic perpetuæ propter te, laudes & synaxes propter te, oblatio per singulos dies Dominicos. Quid magis mirandum, quod alij exstruunt clara sepulchra, vt posteri audiant quod ille construxit, an quod tu Ecclesias excitas? Cogita quòd vsq; ad Christi aduentum mercedem habiturus sis, qui altare Dei excitaturus es. Dic enim oro, si rex tibi præcepisset domum exstruere, vt illic habitet, nonné omnia fecisses? Nunc igitur Regia est Christi Ecclesiæ constructio: ne sumptum spectes, sed fructũ computa. Illi colunt terram, tu cole illorum animas: illi tibi ferunt fructus, tu illos infer in cœlos. Qui initium dedit, hic & omnium aliorum causa est. Igitur & te authore illic erudientur initiandi ij, qui agro tuo vicini, quum balnea quidem molliores reddant agricolas, institoriæ officinæ delicatiores, attamen facitis hæc propter gloriam. Forum & prætoria publica faciunt impudentes. Hic autem omnia secus fiunt. Quale enim fuerit, videre senem, ad exemplũ Abrahæ incedentem, canum accinctum, et fodientem & ipsum operantem. quid illo agro desiderabiliùs?

Hîc maior est virtus. Non est lasciuia illic, sed abacta est: non est ebrietas, ac voluptas, sed eliminata est: non est vana gloria, sed extincta est: plus illic fulget beneuolentiæ propter simplicitatẽ. Quanta res est abire & ingredi in domum Dei, & videre quòd ipse illam exstruxerit, & quiescere in villa securum, & habere deambulationem seruientem corpori, & matutinis vespertinisq; hymnis esse præsentem, ac simul prandentem sacerdotem, simul conuersantem, benedictione frui, & alios videre illuc venientes? Hoc fuerit in murum ac securitatem agri. Hic est ager, de quo
Genes. 27. *dicit: Odor agri pleni, cui benedixit Dominus: quamuis & præter hoc bona sit villa, propter quietem, propter abundantiam ocij: quòd si templum accesserit, quid illi comparabitur? Villa enim habens Ecclesiã, paradyso Dei comparatur: non est illic clamor, non est turbatio, non varij inimici, neque sectæ: omnes licet videre amicos, & participes eorundem dogmatũ. Ducit te in philosophiam; ab hac philosophia accipiens te presbyter cumbit facilè: nam hîc, quecunq; dixerimus, forum excutit: illic autem quæcunq; audieris, fixa habebis in mente. Alius in agro eris per illum, & illis præsidebit ac erit custos, & vt assint, & vt componant seipsos. Vnde autem est & sumptus, dic mihi? Fac iam paruam domum pro templo, qui sequetur te, faciet porticum, qui post illum aliam adijciet; &*

et; & sic tibi imputabitur totum. Tu das parum, et totius accipis mercedem. Igitur initium facito, fundamentum iacito, imò mutuum adhortemini, vt certetis in hac re. Nunc autem domus, in quibus paleam et frumentum, & omnia talia reponi oportet, facilè exstruunt: vbi autem colligere oportet animarum fructus, minimè curant; sed coguntur multis stadijs ire, et magnas profectiones facere, vt in Ecclesiam abeant. Quantùm autem est bonum, cum multa quiete in Ecclesiam sacerdotem venire, vt accedat Deum, & pro ea quotidie oret ad dominum? Parum est, dic oro, in sanctis oblationibus nomen tuum semper referri, & quotidie pro villa preces ad Deum fieri? Quantum tibi & ad alia hoc conducit? Contingit quosdam ex vicinis habitare, & habere curatores. Ad te igitur pauperem non dignabitur vllus horum venire: ac presbyterum fortassis vocabis, & mensæ participem facies. Vides quanta inde erunt bona? Erit tunc villa ab omni suspicione libera: nullus homicidij, nullus furti accusabit, neque aliquid suspicabitur. Habent et aliam consolationem, siue morbus, siue mors accidat. Non simpliciter neq; fortuitò etiam amicitiæ fiunt eorum, qui illuc eunt, & congregationes erunt multò alijs cœtibus suauiores: non solùm autem congregationes, sed et illi qui præsunt per presbyterum sunt magis reuerendi. Omninò audis quod Hierusalem olim

aliis ciuitatibus honoratior fuerit; sed non simpliciter, verùm propter impietatem, quæ tunc præualuerat. Propterea ibi colebatur Deus. Nihil est mali, multa securitas erit & apud Deum & apud homines. Etiam oro, ne obiter, sed alacriter opus in manus suscipiatis. Qui enim educit pretiosum à vili; quasi os dei erit, qui tot animabus tàm præsentibus, quàm futuris, vsque ad aduentum Christi prodest; quantam gratiam apud Deum habebit? Præsidium exstrue contra diabolum. Hoc est enim Ecclesia. Illinc impetum faciat manus ad laborem: priùs extendantur in precibus; et tunc abeant ad opus, vnde erit corporis robur: ita erit multa agricolatio, ita omnia mala erunt foris: non potest voluptas verbis tradi, quamdiu opere nondum fuerit suscepta. Ne hoc videris quod nullam habeat accessionem ac commodum: nam si hoc feceris, nihil facies, si non putas tibi vtilitatem prædio maiorem accedere: si non sic affectus es; non operaberis, si non opus hoc cogitas tuis omnibus præferendum. Quid hac vtilitate maius, animas in aream quæ est in cœlo, inducere? Hei mihi, quod nescitis, quantum sit lucrifacere animas. Audi quid dicat ad Petrum Christus: Si diligis me, pasce oues meas. Si oues regias videns, vel equorum armentum apud stabulum non habere, quæ proponantur, accipies ipse, & exstrues stabulum & equile, vel præficies pastorem, quantis te remuneraturus

Ioan: 21.

naturus est rex? nunc ouile Christi congregas, & pastorem præficis; & non putas magnum quiddam te facere? Quid dico? Si quis scandalizarit etiam vnum, tantas pœnarum minas audit, qui tot seruat nō seruabitur? nam quale postea habebit peccatum? etiamsi habuerit, non delebit illud? A pœna eius, qui scandalum dederit, disce præmium eius qui seruat. Si non curæ esset Deo etiam vnius animæ salus; non tam irasceretur ob illius perditionem. Hæc igitur scientes, curam habeamus operis spiritualis, & me vnusquisque vocet, & nos pro viribus simul operabimur. Et siquidem tres fuerint domini; in commune conferant: si autem vnus; et alijs vicinis suadeat: tantùm vt hoc corrigat, soliciti sitis; vt vbique bene placentes Deo, æterna bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo Patri & Spiritui S. gloria, honor, imperium, nunc & semper, &c. In meridie ex Aphricanis patribus, primus est beatissimus martyr, & pontifex Cyprianus, qui hac de re hunc in modum scribit. *In nobis verò sic vnanimitas diminuta est; vt largitas operationis infracta est. Domos tunc & fundos venundabant, & thesauros sibi in cœlo reponentes, distribuenda in vsus indigentium pretia, Apostolis offerebant. At nūc de patrimonio nec decimas damus. Et cùm vendere iubeat dominus; emimus potiùs & augemus. Sic in nobis*

Cyprianus de vnitate Eccles.

nobis emarcuit vigor fidei: sic credentium robur elanguit. Et idcirco dominus tempora nostra respiciens, in
Lucæ: 18. *Euāgelio suo dicit: Filius hominis cùm venerit, putas inueniet fidem in terra? Videmus fieri, quod ille prædixit. In dei timore, in lege iustitiæ, in dilectione, in opere, fides nulla est. Nemo futurorum metum cogitat, diem domini, & iram Dei: et incredulis ventura supplicia, & statuta perfidis æterna tormenta, nemo considerat: quod metueret conscientia nostra, si crederet: quia non credit omninò; nec metuit: si autem crederet; & caueret: si caueret; euaderet. Excitemus nos quantùm possumus, dilectissimi fratres, & somno inertiæ veteris abrupto, ad obseruanda & gerenda domini præcepta vigilemus.* Cyprianum sequitur D. Augustinus. *Vnusquisque de quali ingenio vel artificio viuit; de ipso decimam Deo in pauperibus, vel in Ecclesiis donet: consideret, quia omnia dei sunt, per quæ viuit: siue terra, siue flumina, siue semina, vel omnia quæ sub cœlo sunt, vel super cælos. Et si ipse non dedisset, nihil vtique haberet. Nam Deus, qui dignatur totum dare; decimam de suo dignatur nobis repetere, non sibi penitùs, sed nobis profuturam: sicut ipse pro-*

August: de rectitudine catholicæ conuersationis. Tractatu 20. Tom: 9.

Malach: 3. *misit per Prophetam, dicens: Inferte, inquit, omnem decimationem in horreis meis, & probate me in his, dicit Dominus: si non aperuero vobis fructus, quæ possidetis super terram, quod cognoscitis deo placere. Nolite de*

lite de cuncta substantia vestra fraudare decimam; ne vobis nouem partes auferantur, & sola decima remaneat. Conuertimini adhuc, dicit dominus, vt aperiam vobis cataractas cœli, & effundam super vos benedictionem meam. Si igitur dederitis voluntariè, plus semper dominus dabit vobis. Si non dederitis, quanticunque pauperes, in quibus locis habitatis, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum rei eritis. Insuper, immittet vobis dominus pestilentiam et famem; et perdetis totum quod habetis, nec non & animas vestras. Vt autem hæc vobis non veniant, festinate cum bono animo dare, vnde animas vestras possitis redimere. Et alibi. *Propitio Christo, fratres charissimi, iam propè sunt dies, in quibus messes colligere debeamus; & ideo gratias agentes Deo qui dedit, de offerendis, imò reddendis decimis cogitemus. Deus enim qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam. Sic enim per Prophetam ipse promisit, dicens: Inferte, inquit, omnem decimam in horreis meis, vt sit cibus in domo mea, & probate me in his, dicit Dominus. Si non aperuero vobis cataractas cœli, & dedero vobis fructum vsque in abundantiam. Ecce probauimus, quomodo nobis decimæ magis quàm Deo proficiant. O homines stulti, quid mali imperat Deus, vt non mereatur audiri? Sic enim dicit: Primitias* Exodi 22.

Ibidem Aug: Ser: 219. To: 10.

areæ tuæ et torcularis tui, non tardabis offerre mihi. Si tardius dare peccatum est, quantò peius est nō dedisse? Et iterum dicit. Honora Dominum Deum tuum de tuis iustis laboribus, deliba ei de fructibus iustitiæ tuæ; vt repleantur horrea tua frumento, vino quoq; torcularia tua redundabunt. Non præstas hoc gratis quod citò recipies magno cum fœnore.

Ex occidentis patribus vetustissimus fuit, & qui ipsa tempora Apostolorum sequutus est Irenæus, qui inde probat contra Valentianum & Martianum, Iesum Christum verum Deum, & veri Dei filium esse, quòd illi primitias atque decimas fideles offerant: et si alio modo quàm in veteri lege. Verba eius sunt hæc. *Offerre igitur oportet Deo primitias eius creaturæ, sicut & Moyses ait: Non apparebis vacuus ante conspectum Domini Dei tui: vt in quibus gratus exstitit homo, in his gratus ei deputatus, eum, qui est ab eo, percipiat honorem. Et non genus oblationum reprobatum est, oblationes enim & illic, oblationes autem et hîc. Sacrificia in populo, sacrificia & in Ecclesia; sed species immutata est tantùm: quippè tùm iam non à seruis, sed à liberis offeratur. Vnus enim et idem Dominus, proprium autem character seruilis oblationis, & proprium liberorum, vti & per oblationes ostendatur indicium libertatis.* Et decimas quidem vnde tunc soluerent non planè

Irenæus lib: 4. Cap: 34.

habebant

habebant, omnia tamen ſua ad pedes Apoſtolorũ eos detuliſſe, Idem teſtatur Irenæus. Sequitur hunc D. Ambroſius. *Quicunq; inquit recognouerit in ſe, quòd fideliter non dederit decimas ſuas; modò emendet, quod minus fecit. Quid eſt fideliter dare, niſi vt nec peius nec minus aliquãdo offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negocio, aut de ipsa venatione ſua.* In Septentrionem verſis adeſt D. Hieronymus, qui inquit. *Quoniã quidquid habent Clerici pauperũ eſt: et domus illorum omnibus debent eſſe cõmunes: ſuſceptioni peregrinorum & hoſpitum inuigilare debent: maximè curandum eſt illis, vt de decimis & oblationibus cœnobijs, & xenodochijs, qualem voluerint & potuerint ſuſtentationem impendant. Liberum eſt enim Monachis & Spiritualibus viris, Deum colentibus & timentibus, decimas, & oblationes, cunctaq; remedia concedere, de iure ſuo in dominium illorum & vſum transferre: nec tàm in pauperibus paupertatem, quàm religionem attendere. Quòd autem beatitudo quæſiuit, vtrum vſus decimarum & oblationum ſecularibus prouenire poſſit, nouit veſtra Sanctitas, omninò non licere; proteſtantibus hoc diuinis authoritatibus paternorum Canonum. Quamobrem ſi aliquando fuerint ab his malè detenta, quæ diuini iuris eſſe noſcuntur, & in vſum tranſierint, Monachorum et*

Ambroſius apud Gratianum cauſa 16. q.7. in ſermo: quadrageſi:

Gratianus in decretis cauſa 16. q afferet Epiſtolã Hieronymi ad Damaſum Papã.

rum et seruorum Dei; Episcopo tamen loci illius præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate & stabilitate subnixa. Clericos autem illos cõuenit Ecclesiæ stipendijs sustentari; quibus parentum & amicorum nulla suffragantur stipendia. Qui autem bonis parentũ & opibus sustentari possunt, si quid pauperum est, accipiunt, sacrilegium profectò incurrunt & committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt. Hæc Hieronymus. Quòd si consensus omnium Ecclesiarum, præsertim earum, quę matrices appellantur, certa nota Apostolicę traditionis est, decimarum profectò ius, tot tantisque testibus, ab ipso Christo, eiusq. Apostolis profectum erit.

Obiectio. Non idem tunc erant, inquiunt isti sacerdotes, nec tales, nec ijsdem moribus præditi, nec in eas res bona conferebant Ecclesiastica. At idem est Deus, idem Christus Dominus, cui hæc debentur omnia, cuius hæc hæreditas, hæcque possessio propria existit. Num autẽ in eum modũ de Pontificibus, patribus, ac præpositis vestris iudicare conueniat necne; discamus ab Ecclesia (vt Pauli voce vtar) primitiuorum, discamus à sanctis Dei patribus. *Post deum*, inquit Cyprianus, *iudicem, qui sacerdotes facit, te velle, non dicam de me, quantus enim ego sum? sed de Dei et Christi iudicio iudicare: hoc est, in Deum non credere, hoc est, rebellem aduersus Christum, & aduersus*

Cypria lib: 4. Epist: 9.

Euange-

Euangelium eius existere: vt cùm ille dicat: Nonne duo passeres asse veneunt, & neuter eorum cadit in terram sine patris voluntate? & probet maiestas eius, & veritas sine conscientia & permissu Dei, etiam minora non fieri; tu existimes sacerdotes Dei sine conscientia eius in Ecclesia ordinari? Nam credere, quòd indigni & incesti sint qui ordinantur, quid aliud est; quàm credere, quòd non à Deo, nec per Deum sacerdotes eius in Ecclesia constituantur? An putas, maius esse de me meum, quàm Dei testimoniū? cùm Dominus ipse doceat & dicat, testimonium non esse verum, si quis ipse de se testis existat, eò quòd vnus quisque vtique sibi faueat, nec contra se aliquis infesta & aduersa depromat; fides verò sincera sit veritatis, si in prædicationibus nostris alius sit prædicator, ac testis. Si testimonium, inquit, dixero de me, testimonium meum non est verum: alius est enim, qui testis est de me. Quod si ipse Dominus omnia postmodum iudicaturus, noluit de testimonio suo sibi credi, sed maluit de iudicio ac testimonio Dei patris probari; quātò magis hoc seruos eius obseruare oportet, qui iudicio ac testimonio Dei, non probantur tantum, sed etiam gloriantur? Quis autem nostrum longè est ab humilitate? vtrumnè ego, qui quotidie fratribus seruio, et venientes ad Ecclesiam singulos benignè, & cum voto & gaudio suscipio? an tu, qui te Episcopum episco

Matth: 10.

Ioannis 5.

& paulò inferius.

pi, & iudicem iudicis, ad tempus à Deo dati constitu-
Deuteron: 17. is? cùm dominus Deus in Deuteronomio dicat: Et homo, quicunque fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicunque fuerit in diebus illis; morietur homo ille: & omnis populus, cùm au-
1. Reg: 8. dierit, timebit, et non agent impiè etiam nunc. Et iterum ad Samuelem loquitur, & dicit: Non te spreuerunt, sed me spreuerunt. Et adhuc Dominus in E-
Ioannis 18. uangelio, cùm ei dictum esset: Sic respondes pontifici? custodiens et docens sacerdotalem honorem seruari oportere, contra pontificem nihil dixerit; sed innocentiam suam tantummodo purgans, responderit dicens: Si male locutus sum, exprobra de malo; si au-
Actu: 23. tem bene, quid me cedis? Item B. Apostolus, cùm ei dictum esset: Sic insilis in sacerdotem Dei maledicẽdo? nihil contumeliosè locutus sit aduersus sacerdotem: quando et potuerit se constanter exerere aduersus eos, qui dominum crucifixissent, et qui iam Deum & Christum, & templum, & sacerdotiũ perdidissent. Sed quamuis in falsis & spoliatis sacerdotibus, vmbram tamen ipsam inanem sacerdotalis nominis cogitans dixerit: Nesciebam fratres, quia pontifex est;
Exodi 22. scriptum est enim: Principem plebis tuæ, non maledices; nisi si sacerdos tibi fui ante persecutionem, quãdo mecum communicabas; post persecutionem, sacerdos esse desini. Persecutio enim veniens, te ad sum-

..am mar-

mam martyrij sublimitatem prouexit: me autem proscriptionis onere depressit, cùm publicè legeretur: Si quis tenet, vel possidet de bonis Cæcilij Cypriani Episcopi christianorum, vt etiam qui non credebat Deo, Episcopum constituenti, vel diabolo crederet, Episcopum proscribenti. Nec hæc iacto, sed dolens profero, cùm te iudicem Dei constituas & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes Præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui audit vos, me audit; & qui me audit, audit eum, qui me misit. Et qui reijcit vos, me reijcit, & eum qui me misit. Inde enim schismata, & hæreses obortæ sunt, & oriuntur; dum Episcopus, qui vnus est, & Ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Quis enim hic est superbiæ tumor? quæ arrogantia animi? quæ mentis inflatio ad cognitionem suam præpositos & sacerdotes vocare? ac nisi apud te purgati fuerimus, & sententia tua absoluti; ecce iam sex annis, nec fraternitas habuerit Episcopum, nec plebs Præpositum, nec grex pastorem, nec Ecclesia gubernatorem, nec Christus antistitem, nec Deus sacerdotem. Subueniat Puppianus, & sententiam dicat, & iudicium Dei & Christi, in acceptum referat; ne tantus fidelium numerus, qui sub nobis accersitus est, sine spe salutis, & pacis exisse videatur: ne nouus

Lucæ 10.

ne nouus credentium populus, nullam per nos consecutus esse baptismi & Spiritus sancti gratiam iudicetur: ne tot lapsis & pœnitentibus pax data, & communicatio nostra examinatione concessa, iudicij tui authoritate soluatur. Annue aliquando, & dignare pronunciare de nobis, & Episcopatum nostrum, cognitionis tuæ authoritate, firmare; vt Deus, & Christus eius agere tibi gratias possint; quòd per te sit antistes & rector, altari eorum, pariter ac plebi restitutus. Apes habent regem, & ducem pecudes, & fidem seruant. Latrones mancipi, obsequio pleno humilitatis, obtemperant. Quantò simpliciores & meliores vobis sunt brutæ pecudes, & muta animalia, & cruenti, licet ac furentes inter gladios, atque inter arma prædones? Præpositus illic agnoscitur & timetur, quem non sententia diuina constituit; sed in quem factio perdita & nocens caterua consensit. Hactenus Cyprianus. Eadem, & iisdem ferè verbis docet Diuus Chrysostomus. *Qui honorat* inquit *sacerdotem, Deum quoque honorat; qui verò sacerdotem spernit, ad id sensim prolabitur; vt in Deum ipsum aliquando contumeliosius euadat. Qui vos inquit suscipit, me suscipit; & qui vos spernit, me spernit. Et sacerdotes, ait scriptura, eius, in honore habete. Hinc Iudæi Deum spernere didicerunt, quia Moysen contempserunt, quia lapidibus illũ impetebant. Nam qui piè sacerdoti*

Chrysostom: 2 Epist: ad Timoth: Cap: 1. Hom: 2.

cerdoti afficitur, longè maiore pietate Deum reuerebitur. Et si enim malus fuerit sacerdos quispiam, attendit Deus, quòd sui gratia, illum etiam, qui dignus honore non est, obsequijs foues, ipseq; tibi præmia exsoluet. Si enim, qui prophetam in nomine prophetæ suscipit, mercedem prophetæ accipiet; profectò & qui cedit & obtemperat sacerdoti, eumq; propter dominũ honorat, & ipse à domino benedicetur, mercedeq; sua non destituetur. Super cathedram, inquit, Moysi, sederunt scribæ & pharisæi: omnia ergo, quæcunque dixerint vobis facere, facite; secundum autem opera eorum, ne faciatis. An ignoras, quid sit sacerdos? Angelus vtique domini est: non ex seipso loquitur: si despicis, non illum despicis; sed Deum, qui illum ordinauit. Sed vnde, inquies, constat, Deum fuisse illius ordinationis authorem? Nisi enim tu hanc habeas fidem & opinionem, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illum operatur Deus; neque lauacrum habes, neque mysteriorum particeps es, neque benedictionibus frueris. Non ergo Christianus es. Quid ergo? Deus omnes ordinat, æque dignos & indignos. Non omnes quidem ille ordinat, per omnes tamen ipse operatur, salutem populi moliens, non illorum intuens merita. Nam si per asinæ os, si per Balaam, scelestum hominem, populi causa locutus est; multò magis loquitur per sacerdotem, plebis suæ gratia. Quid enim

Matth: 10.

Malach. 2.

Numeri 22. & 24.

non agit Deus salutis nostræ causa? quid non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Iudam o-
Matth: 7. peratus est, et per Prophetas, quibus dicturus est: non noui vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem: si igitur vel hi etiam, dæmones in nomine eius eiecerunt; non magis per sacerdotes, diuino ministerio famulantes operabitur? Namque si præpositorum vitas discutere pergimus; ipsi quoque doctores nostros ordinare debemus: peruersoq; ordine naturali, quæ supra sunt, infra constituentur; vt superiùs pedes, inferiùs
1. Cor: 4. verò sit caput. Audi quid Paulus dicat: Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano
Rom. 14. die. Et iterum: Tu, quid iudicas fratrem tuum? Si fratrem iudicare non expedit; quantò minus magistrum? Nam siquidem hoc statuit Deus, bene facis, peccasq; ni facias; sin verò contraria præcepit, noli præsumere, neque ea coneris, quæ super te sunt, neq;
Nume. 16. limites tibi positos transilias. Insurrexerunt aduersus Aarō, post vituli formatam effigiem, Chore, Datan, et Abiron. Quid ergo? nonné illi periêre? Quilibet quæ ad se pertinent, solicitè curet. Nam si quidem fidei dogma peruertat, etiam si angelus sit; obaudire noli: sin verò recta docet; noli vitæ, sed verbis intendere. Habes Paulum, verbis te, operibusq; ad id, quod rectè & honestè est, te informantem. Non distribuit pauperibus, inquies, non benè dispensat Ecclesiæ res.

Vnde id tibi constat? Noli illum damnare, antequã discas: reatum caue; plurima quippe ex simplici suspicione iudicantur. Imitare Deũ tuum, audi ipsum dicentem: Descendens videbo, si secundum clamorem suum consumantur, an non; vt rectè sciam. Quod & si didicisti, & examinasti, & vidisti; expecta iudicium: noli præripere Christi iudicis ordinem: illius est munus ista discutere, non tuum: tu seruus vltimus, non dominus es: ouis ipse es, pastorem noli curiosè discutere; ne eius quoque criminis reus tenearis, quòd illum accusare præsumis. Et quomodo, inquies, id mihi dicit, quod ipse non facit? Non tibi ipse dicit: Nam si illi obtemperas; mercede priuaris: Christus hæc admonet. Plus aliquid dicam. Ne Paulo quidem obedire oportet, si quid dixerit proprium, si quid humanum; sed Apostolo Christũ in se loquentem circumferenti. Non igitur mutuò iudicemus nos: sua quisque rectè discutiat, vitamq; dijudicet suam. At debet ille, inquies, melior esse quàm ego. Cur, te obsecro? Quia sacerdos est. Et quid non habet ille amplius, quàm tu? non labores? non pericula? non angores? non ærumnas? Furatur, inquies, & sacrilegus est. Vnde hoc nosti ô homo? cur te ipsum per præcipitia impellis? sunt verba ista plena arrogantiæ: nempè si quis dixerit, ille purpuram habet: quãuis id scias, aures obstrue. Quid ergo hoc in loco pe-

Genes. 18.

Rom. 14.

riculum

riculum minimè necessarium suscipis? Non carent
Matth. 12. *reatu hæc verba. Audi quid dixerit Christus: Dico autem vobis, quòd omne verbum ociosum, quodcunque locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Cur teipsum arbitraris esse meliorem? cur nō ingemiscis magis, ac pectus tundis, atque in humum re-*
Lucæ 18. *spicis imitando publicanum? Etsi enim melior sis; hac fœda existimatione tua, cuncta perdidisti. Melior es! tace, vt persistas esse melior: quod si loquaris, omnia exinanisti. Tuam igitur & non alienam examina vitam. Tu de sacerdote dicis: Non sum, sicut iste sacrilegus; & non omnia prorsus amittes? Ista necessariò dicere, ac plurimis verbis prosequi cogor, non sacerdotum tantum gratia, sed vestri: nam vereor, ne hac elatione, virtus exhauriatur vestra, in iudiciumque decidatis. Audi denique, quid dicat admonens Pau-*
Galat. 6. *lus: Opus autem suum probet vnusquisque; & tunc in semetipso tantum habebit gloriam, & non in altero. Nam, dic oro, si saucius proficiscaris ad medicū; num omissa cura vulneris tui, studiosè medicum percunctaris, vulnus ille habeat, nec ne? Nunquid enim si sacerdos malus sit, inde solatium capiet subditus? nihil minus. Cæterum, dabit ille quidem scelerum suorum debitas pœnas; dabis etiam & tu tuorum criminum pœnas. Cuius ergo rei gratia, inquies, præsidet? cur præpositus est? Ne quæso, doctores nostros maledictis*

dictis impetamus, vti ne nosmet potius lædamus. Nostra, vt dixi, omnia discutiamus, & neminem penitus maledicemus. Reuereamur diem illam, qua illuminati ab illis sumus. Patrem qui habet, & si mille patiatur incommoda; omnia patris reuerentia conteget. Noli enim, inquit, gloriari in ignominia patris tui; neque enim tibi tàm gloria, quàm probrum est. Et si sensum amiserit, veniam habe. Longè hæc magis in patre spirituali dicenda sunt: reuerere illum, quòd tibi diebus singulis diuina ministrat: scripturas relegi facit tui gratia: exornat domum: propter te vigilat: propter te vota persoluit: pro te Deum precaturus ad stat: tui causa preces exsoluit. At malus ille est: & hoc ad te quid? Nunquid enim qui malus non est, ipse tibi magna ista & diuina largitur? Absit. Fides enim tua ad omnia valet; neque tibi iustus quispiam proderit; nisi ipse fidelis sis: neque nocebit malus; si fueris ipse fidelis. Per vaccas in arca operatus est Deus, cùm populum saluare vellet. Num enim sacerdotis vita, num virtus tantum conferre potuissent? Non possunt, quæ Deus ipse largitur, velut sacerdotali virtute perfici: omnia quippe diuinæ sunt gratiæ: Symbolum iste tantummodo implet. Intuere quantum inter Iesum & Ioannem interest: & audi dicentem Ioannem: Ego opus habeo à te baptisari, & tu venis ad me. Sed tamen, cùm tantum interest, descendit Spiritus, quem

Eccles: 3.

Matth: 3.

ritus, quem non habebat Ioannes, neq. Ioannes ipsum descendere fecit. Cur ergo istud fit? Vt scias, sacerdotem symbolum implere tantummodo; Deum autem omnia operari, Deum omnia perficere. Sacra ipsa oblatio, siue illam Petrus, siue Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat; eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis suis; quamq. sacerdotes modò quoq. conficiunt. Nihil habet ista, quàm illa, minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam antè sacrauerat. Quia autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Christum esse, qui nunc etiam adest, atque operatur. Hæc igitur scientes (neque enim absque certa ratione hæc omnia dicta sunt, sed vt sententiam vestram, sensumq. corrigamus, cautioresq. in posterum faciamus) omni studio & diligentia conseruate. Nam si semper audimus, & nunquam audita perficimus, nihil ex his, quæ dicuntur, emolumenti percipimus. Hæc Chrysostomus.

Sed qualescunq. isti sunt, vestri sunt, progenies vestra, vestro ex sanguine creti, ex vobis nati, à vobis educati, per vos maioribus suis cõmendati, importuneq., coactè, violenter, toties contra omnem Ecclesiasticam disciplinã intrusi. Homines plerũq. ignari, inertes, inepti, quibus ipsis patrono opus sit, vt fœdiora prætermittã. Qua causa cõmẽdati? quęstus & priuatę vtilitatis gratia, siq. vobis in illis nõ

paretur

paretur cœlum & terram clamoribus completis, quorum causa vobis aliquando difficillima apud Deum ratio reddenda erit. Nam & illos hoc modo perditis, & Ecclesiã Dei magno afficitis incõmodo: tamen vultis vt delicta personarum contra magnũ illum Gregorium in damnum Ecclesiæ conuertantur. Cùm sanctus scribat Leo: Si fortassis (quòd non credimus) apud vos inutiles iudicamur: Ecclesia tamen, cui (permittente Deo) præsumus, non invtilis, sed caput principiumq́. omnium merito simul ab omnibus vocatur. Quod igitur contriuistis, ipsis vobis comedendum est. Vbique enim vos ingeritis, vos Doctores, vos Episcopi, vos summi Pontifices, vos omnia esse vultis. Permittite obsecro disciplinam Ecclesiasticam valere atque vigere, & cognoscetis, quia isti sunt populus, cui benedixit Dominus; sed vos, neque morbos, neque morborum remedia ferre potestis. *Gratian' causa 16. qu. 6.*

Atqui inquiunt isti tui sacerdotes in fide errant, falsam doctrinam adferunt, populos seducunt. Videamus igitur, vtrum vos de sacerdotum fide, & doctrina, an sacerdotes de vestra, iudicare, & statuere conueniat. Ad ipsiusque Dei in hac re incorruptã sententiam & iudicium appellemus. Quid igitur dicit Dominus, audiamus. *Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, inter sanguinem & sanguinem* Deuter. 17.

sanguinem, causam & causam, lepram et non lepram, & iudicum inter portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore; quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Et in noua lege: *Super Cathedram Moysi, sederunt scribæ & pharisæi: quæcunq, dixerint vobis, facite; secundum autem opera eorum nolite facere.* Et: *Sic nos existimet homo, vt ministros Dei, & dispensatores ministeriorum eius.*

Leuitas dices aliam sortem in populo Dei non habuisse, præter decimas: nos aũt multos agros, plurima rura, maximas possessiones habere. Habemus quidem: sed qua ratione, & quo in loco, & quorum causa, & in quales vsus comparatas, disce non ex me; sed ex beatissimo martyre atq. Pontifice Vrbano Primo, qui ante mille & quadringentos vixit annos: qui hanc rem totam, hunc in modum explicat. *Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: et maximè inter eos, qui in sortem Dñi sunt electi, .i. clericos, sicut in actibus legitur*

Ex lib. Decr. Vrba. Pap. pr.

Aposto-

Apostolorum: Multitudinis autem credentiũ, erat cor Acto. 4.
vnum, & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi. Et gratia magna erat in omnibus illis. Neq; enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant; vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Ioseph autẽ, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, quod est interpretatũ, filius consolationis, Leuites et Cyprius genere, cùm haberet agrum, vendidit illum, & attulit pretium ante pedes Apostolorum. Et reliqua. Videntes ergo sacerdotes summi & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis posse afferre, si hæreditates et agros quos vẽdebant, Ecclesijs, quibus præsidebant Episcopi, traderent, eô quod ex sumptibus eorum, tàm præsentibus quàm futuris temporibus, plurima et elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducẽtibus, quàm ex pretio eorum: cæperunt prædia & agros, quos vendere solebant, matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. Ipsæ verò res inditione singularum parochiarum, Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, & sunt vsque adhuc,

 & futuris

& futuris semper debent esse temporibus. E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus cõmunem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alijs vsibus, quàm Ecclesiasticis & prædictorum christianorum fratrum vel indigentiũ conuerti: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum Domino traditæ. Hæc fratres valdè cauenda sunt & timenda: quia res Ecclesiæ, non quasi propriæ, sed vt communes, et Domino oblatæ, cum summo timore non in alios, quàm in præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ: ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt: ne pœnam & mortem Ananiæ & Saphiræ incurrant, & (quod peius est) anathema maranatha fiant: & si non corpore, vt Ananias & Saphira, mortui ciciderint, anima tamen, quæ potior est corpore, mortua & alienata à consortio fidelium cadat, & in profundum barathri labatur. Vnde attendendum est omnibus, & fideliter custodiendum, vt illius vsurpationis contumelia depellenda, ne prædia vsibus secretorum cœlestium dedicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ vltionis acrimoniam,

paulò inferius.

moniam, quæ erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, et carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis vtatur. Quoniam iuxta Apostolum tradere oportet huiusmodi hominem satanæ; vt spiritus saluus sit in die Domini. Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus, intantum Ecclesiæ, quibus Episcopi præsident, Domino adminiculante, creuerunt: & tantis maxima pars earum abundant rebus; vt nullus sit in eis, communem eligens vitam, indigens: sed omnia necessaria ab Episcopo suisq; ministris percipit. Ideo si aliquis exstiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur. Hactenus beatus martyr. Quanquam enim Leuitæ & sacerdotes nõ habuerunt in populo aliam partem, præter primitias, & decimas; templum tamen, atque pauperes, alia sua habuisse bona, ex sacris scripturis, tàm veteris quàm noui testamenti clarum est: quæ tamẽ omnia, in noua lege munificentiora futura, superius ex prophetis demonstrauimus. 1. Cor: 5.

Eleemosyna dicunt isti hæc est, opus misericordiæ & non debiti, ad quod nemo obligatur, nisi quando vult, cui vult, & quantum vult. Hìc verò est error maximus. Neque enim Decima Eleemosyna est, nec misericordię; sed iustitię, debitique opus: & eius debiti, quod primum, & maximum est

omnium, Aristotelis etiam & Platonis testimonio: illius nimirum, quod Deo ipsi debetur. Nisi fortè debitum non est, Deum creatorem, & datorem rerum omnium recognoscere, prouidentiam & gubernationem eius laudare: Iesum Christum, summum Regem, & iudicem vniuersorum confiteri: sortem & partem eius restituere. Nam qui opus misericordię prætermittit, hic peccat quidem ad mortem; ad restitutionem tamen eius rei, quam abstulit, non tenetur. At qui opus iustitię & debiti non facit, non tantum lethaliter peccat; sed etiam ita peccat; vt non prius delictũ eius auferatur, quàm illud ipsum, quod ex iustitia & officio debet, restituat: vt si mendico petenti in eius summa necessitate munus non conferas, peccasti tu quidem; sed ad eius restitutionem non teneris. At si per furtum, aut peculatum, aut sacrilegium aliquid abstulisti, ita peccasti; vt nisi restituas, quod apud te retines, à peccato liber esse nullo modo possis: nisi fortè ille, qui vestem sacram, aut vas abstulerit, sacrilegus esse putabitur. Hic qui cibum ipsum, & mensã, vitam denique sacerdotum, agros item aufert, sacrilegus non erit! insanę mentis hoc est iudicium. Qua de re, quid statuat Magnus Augustinus, audiamus. *Decimæ enim ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit: et quanti pauperes*

August: Ser: 219. Tim: 10.

peres in locis, vbi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint; tantorum homicidiorum reus, ante Tribunal æterni iudicis apparebit: quia à domino pauperibus delegatum, suis vsibus reseruauit. Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri; reddat decimam, & de nouem partibus, studeat eleemosynam dare pauperibus: ita tamen, vt quidquid, excepto victu mediocri, & vestitu rationabili, superfuerit, non luxuriæ reseruetur; sed in thesauro cœlesti per eleemosynam pauperum reponatur. Quidquid enim nobis Deus plus, quàm opus est dederit; non nobis specialiter dedit; sed per nos alijs erogandum transmisit: quòd si non dederimus, res alienas inuasimus.

Nolo, inquis, alium in bonis meis, præter me, & hæredem meum Dominum habere. Neque igitur Deum, atque Christum eius, qui te, & hæredem tuum custodiat, tibiq. benedicat, in bonis tuis hæreditare vis? Quid si ille item, & te, & hæredem tuum, ex bonis suis, atque adeò æterna illa & cœlesti patria exhæreditabit, vt sit habitatio tua deserta? Fiant filij tui orphani, & vxor tua vidua. Nutantes transferantur filij tui, & mendicent, & ejciantur de habitationibus suis. Scrutetur fœnerator omnem substantiam tuam, & diripiant alieni labores tuos. Non sit illis adiutor; ne sit, qui misereatur pupillis

tuis, quod in dies fieri videmus. Nolo, inquit, decimę partis bonorum meorum alium præter me dominũ habere: nolo cum vicino in vno eodemq. agro esse. Ne Deum igitur, aut Christum eius, proximum & vicinum tibi habere vis. Quid, si idem Deus te nouem suarum partium Dominum esse nollet, atque ad decimam illam solam partem, quam tu illi negas, reuocabit? Quid dices? aut quo iure cum illo contendes? docet hoc ita fieri D. Augustinus. *Audi, inquit, indeuota mortalitas. Nosti, quia Dei sunt cuncta quæ percipis, & de suo non accommodas rerũ omnium conditori? Non eget Dominus Deus, non præmium postulat, sed honorem; non de tuo aliquid exigit quod refundas. Primitias rerum & decimas dignatur petere, & negas auare. Quid faceres, si nouem partibus sibi sumptis, tibi decimam reliquisset? Quod certè iam factum est, cùm messis tua pluuiarũ benedictione subtracta ieiuna defecit, & vindemiam tuam aut grando percussit, aut pruina decoxit. Quid auidè supputas? Nouem tibi partes retractæ sunt, quia decimam dare noluisti. Constat quidem, quod ipse non dederis, sed tamen Deus exigit. Hæc enim est Domini iustissima consuetudo; vt si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris: scriptum est enim: Hæc dicit Dominus. Quia decima agri tui primitiæ terræ vobiscum sunt. Vidi autem, & fallere me exi-*

August: Ser: 219.

me existimastis? Intus in thesauris vestris, & in domibus vestris erit direptio. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Conuertimini quoque ad me, dicit dominus omnipotens, vt aperiam vobis cataractas cœli, & effundam vobis benedictionem meam desuper, & non corrumpam fructus terræ vestræ, neque languebit vitis in agro vestro, & beatos vos dicent omnes gentes. Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malicia prohibetur: quia à domino Deo sibi vult dari omnia, & non vult ei, quæ possidere videtur offerre. Quid si diceret Deus: Meus est homo, quem feci: mea est terra, quam colis: mea sunt & semina, quæ spargis: mea animalia, quæ fatigas: mei sunt imbres & pluuiæ, et ventorum flamina mea sũt: meus est solis calor: & cùm omnia mea sint elementa viuendi; tu qui manus accõmodas, solam decimam merebaris. Sed quia piè nos pascit omnipotens Deus, amplissimam tribuit minùs laboranti mercedem: sibi tantum decimam vendicans, nobis omnia condonauit. Ingrate fraudator ac perfide, diuina te voce conuenio. Ecce annus iam finitus est, redde domino pluenti mercedem. Redime te homo, dum viuis: redime te ipse, dum potes: redime, inquam, te, dum pretium in manibus habes: redime te, ne, dum te mors auara præuenerit, & vitam simul, & pretium perdas. Sine causa hoc dimittis vxori, quæ forsitan alterum habebit maritum.

maritum. Sine causa hoc marito dimittit mulier, quia aliam sine mora cupit habere vxorem. Frustra parentibus ac propinquis curam tuam iniungis, nemo te post mortem tuam fideliter redimet, quia in vita tu te redimere noluisti. Depone iam auaritiæ sarcinam de ceruicibus tuis: contemne crudelissimam dominam; quæ dum te iugo durissimo premit, iugum Christi suscipere non permittit. Sicut enim iugum auaritiæ in infernum premere; ita iugum Christi in cœlum leuare consueuit. Et hæc quidem Augustinus. Sed longè clariùs hoc idem res ipsa probat. Quis enim nõ videt vos vix ad decimam partem eorum fructuũ, quos maiores vestri munificentissimè à Deo percipiebant, reuocatos esse? Itaque ipsa decima parte vos contentos esse oportet. An nescitis, quòd Deo dicatum quid apud se retinere, domique suę conseruare, anathema est, quod & te, & omnem possessionem tuam exurat? Quid autem & quale sit hoc anathema, discite ex scriptura. *Filij autem Isràël præuaricati sunt mandatum, & vsurpauerunt de anathemate. Nam Achan, filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathemate: iratusq́; est dominus contra filios Isràël. Cùmq́; mitteret Iosue de Iericho viros contra Haj, quæ est iuxta Bethauen, ad orientalem plagam oppidi Bethel dixit eis: Ascendite, & explorate terram. Qui præcepta*

Iosuæ 7.

cepta complentes explorauerunt Haj. Et reuersi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria millia virorum pergant, & deleant ciuitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui statim terga vertentes, percussi sunt à viris vrbis Haj, & corruerunt ex eis triginta & sex homines; persecutiq; sunt eos aduersarij de porta vsq; ad Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes: pertimuitq; cor populi, et ad instar aquæ liquefactum est. Iosue verò scidit vestimenta sua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini vsque ad vesperam, tàm ipse, quàm omnes senes Isràél: miseruntq; puluerem super capita sua, & dixit Josue: Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluuium, vt traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes? vtinam vt cæpimus mansissemus trans Iordanem. Mi Domine Deus, quid dicam, videns Isràélem hostibus suis terga vertentē? Audient Chananæi, & omnes habitatores terræ, & pariter conglobati circundabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra: & quid facies magno nomini tuo? Dixitq; Dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit Isràél, & præuaricatus est pactum meū: tuleruntq; de anathemate, & furati sunt, atq; mentiti, & absconderunt inter vasa sua. Nec

poterit Iſràël ſtare ante hoſtes ſuos, eoſq; fugiet: quia pollutus eſt anathemate, non ero vltra vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt. Surge ſanctifica populum, & dic eis: Sanctificamini in craſtinum; hæc enim dicit Dominus Deus Iſràël, anathema in medio tui eſt Iſràël: non poteris ſtare coram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus ſcelere. Accedetisq́ue mane ſinguli per tribus veſtras: et quamcunq; tribum ſors inuenerit, accedet per cognationes ſuas, & cognatio per domos, domuſq; per viros. Et quicunq; ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igni cum omni ſubſtantia ſua: quoniam præuaricatus eſt pactum Domini, & fecit nefas in Iſràël. Surgens itaque Ioſue mane, applicuit Iſràël per tribus ſuas, & inuenta eſt tribus Iuda. Quæ cùm iuxta familias ſuas eſſet oblata, inuenta eſt familia Zare. Illam quoq; per domos offerens, reperit Zabdi, cuius domum in ſingulos diuidens viros, inuenit Achan filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare, de tribu Iuda. Et ait Ioſue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſràël, & confitere, atq; indica mihi, quid feceris, ne abſcondas. Reſponditq; Achan Ioſue, et dixit ei: Verè ego peccaui domino Deo Iſràël, & ſic & ſic feci: vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamq; auream quinquaginta ſiclorum; et concupiſcens

piſcens abſtuli, & abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumq́; foſſa humo operui. Miſit ergo Ioſue miniſtros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in eodem loco, & argentum ſimul. Auferentesq́; de tentorio, tulerunt ea ad Ioſue, & ad omnes filios Iſráël, proiecerũtq́; ante Dominum. Tollens itaq; Ioſue Achan filium Zare, argentumq́; & pallium, & auream regulam, filios quoq; & filias eius, boues, & aſinos, & oues, ipſumq́; tabernaculum, & cunctam ſuppellectilem (& omnis Iſráël cum eo) duxerunt eos ad vallem Achor, vbi dixit Ioſue: Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitq́; eum omnis Iſráël: et cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt. Congregaueruntq́; ſuper eum aceruum magnum lapidum, qui permanet vſque in præſentem diem. Et auerſus eſt furor Domini ab eis. Vocatumq́; eſt nomen loci illius Vallis Achor, vſque hodie. An neſcitis Eccleſiaſtica bona, vel aquilarum, vel luporum, pennis aut pellibus ſimillima eſse? quæ permiſta alijs pennis aut pellibus ſe primùm, deinde omnes alias pennas atque pelles, cum quibus miſcentur, conſumere ſolent. Sic Dei poſſeſsio permiſta humanę poſſeſsioni, vtraque ſimul conſumit; quod ita euenire in dies videmus, vel ex horum ipſorum Pontificum atque ſacerdotum maioribus quàm infirmę & inſta-

 biles

biles sint hæc ex bonis Ecclesiasticis comparatę facultates discimus: ita vt nunquam ex illis tertium gaudere hæredem cernamus. Abusus enim & prophanatio, ac irreuerentia rerum, semel Deo dedicatarum, semper mortalibus exitiosa fuit. Vbi Arca Domini ad Philisteos fuit perlata, quę & qualia mala secum attulerat, quas clades & turbas dederat, tradit scriptura.

1. Reg: 5. *Aggrauata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos: & percussit in secretiori parte natium Azotum, et fines eius. Et ebullierunt villæ & agri, in medio regionis illius, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in ciuitate.* Et iterum.

1. Reg: 6. *Percussit autem Dominus de viris Bethsamitis, eò, quòd vidissent arcam domini: et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis. Luxitq; populus eò, quòd Dominus percussisset plebem plaga magna. Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu domini Dei sancti huius? & ad quem ascendet à nobis? Miseruntq; nuncios ad habitatores Cariathiarim dicentes: Reduxerunt Philistijm arcam Domini, descendite, & reducite eam ad vos.* Profanatio sacrorum vasorum, quàm exitiosa fuerit Balthasari Regi, testis est eadem scriptura.

Danielis 5. *Balthazar rex fecit grande, inquit, conuiuium optimatibus suis mille: & vnusquisq; secundum suam bibebat ætatem. Præ-*

cepit ergo

cepit ergo iam temulentus, vt afferentur vasa aurea & argentea, quae asportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo, quod fuit in Hierusalem: vt biberent in eis rex & optimates eius, vxoresq; eius, & concubinae. Tunc allata sunt vasa aurea, quae asportauerat de templo, quod fuerat in Hierusalem: & biberunt in eis rex, & optimates eius, vxores, & concubinae illius. Bibebant vinum, & laudabant deos suos aureos et argenteos, aereos, ferreos, ligneosq;, & lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis, contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae: & rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, et cogitationes eius conturbabant eum: & compages renum eius soluebantur, et genua eius ad se inuicem collidebantur. Et eadem nocte interfectus est Balthazar rex Chaldaeus, & Darius Medus successit in regnum, annos natus sexaginta duos. Est enim & dicitur Deus, zelotes, id est, qui in societatem rerum suarum non facilè admittit quenquā: vnde de vnguento & Thymiamate, quod templi sui causa cōfici voluerat, illam fert legem: *Caro hominis nō vn-* Exodi 30.
getur ex eo, & iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis. Homo quicunque tale composuerit, & dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo. Non erat hoc

obſcurum etiam infidelium gentium regibus. Itaque Alexander Macedo, ne aſpicere quidem templum, reſque templi Dei voluit. Arthaxerxes autem ſumo cum honore vaſa templi, quæ maiores ſui inde aſportârant, remitti curauit: qua de re ſcribit ad Eſdram Sacerdotem, cui hoc totum commi-
3. Eſdræ c. 8. ſerat negocium, in hunc modum. *Omnia, inquam, ſecundum legem Dei fiant Deo altiſſimo, ne fortè exſurgat ira in regno regis, & filij, & filiorum eius: offerantur libationes ſummo Deo pro rege & pueris eius: oretur pro vita ipsorum.* Idem igitur & nos faciamus, excutiamus domos noſtras, excutiamus arcas noſtras, horrea noſtra, & videamus, num anathema in eis non ſit: num hic ignis omnia conſumens ac vſq. ad perditionem deuorans & eradicans genimina, alicubi non lateat: num aliquid per rapinam, aut ſacrilegium, aut ſimoniam quæſitum nõ ſit. Si enim ille non ſperat ſe veniam conſequi poſ-
Lucæ 19. ſe, etiam ſi ſalutem ipſam domi ſuæ habeat, qui dicit: Si quem defraudaui, reddo quadruplũ, niſi ſua iuſtis dominis reſtituat; quantò minus, ſi DEum ipſum, templumque eius defraudaſſet? in quod, vt vel vnum teruncium cum vidua illa paupere inferre, magnæ laudis eſt; ita inde vel vnum denarium auferre, res plena periculi & impietatis.

Tuam inquis cauſam, dum hæc defendis, agis. Non meam verò: nam me quidem Deus immortalis, &

hic rex

hic rex meus, dare potiùs, quàm accipere decimas ſecit. Ergo iſtorum Pontificum, principumq́. Sacerdotum? ne iſtorum quidem tantopere: nam & ipſi Dei gratia habent vnde viuant, & vnde vos ipſos beent, vt ſatiati pane illorum conuertamini in eos. Quorum igitur? illorum, inquam, Sacerdotum ac Presbyterorum, qui peccata veſtra quotidie comedunt: qui aliam partem, vt inquit Dominus, inter vos non habent: qui in ſudore vultus ſui quærunt panem ſuum: quibus ſua nõ reddere hominem occidere eſt. Sed quæ tandem cauſa eſt, cur primitias, aut decimas frugum Deus potiſsimum ſibi offerri voluit, easq́ue peculiariter exigit? an quod ille non niſi ex benè quæſitis, laboreq́ue partis honorari vult, in partem enim meretricij quęſtus, inquit ſcriptura, ſanctus non venit: porrò ſola agricolatio, atque peccuaria, non modo in ſacris ſcripturis, ſed etiam in ethnicorum monumentis, tanquam iuſtiſsima quærendi ratio cõmendari atque laudari ſolet.

REDDITE IGITVR QVÆ SVNT CÆSARIS CÆSARI, ET QVÆ DEI DEO. *Et pax, atq; Compoſitio cohærebit: nec Aloidæ duri, qui cum dijs aliquando pugnaſſe dicuntur, eſſe velitis: neue ſitis īmaniores cunctis gentibus, barbariſsimis etiam, quæ*

ſemper

ſemper & vbique dijs ſuis falſis, etiam partem ſuam reddiderunt. Quin in hoc potiùs Dei gratiam recognoſcatis, illiq; immortales gratias agatis; quòd vos dare potiùs, quàm ab alijs petere dignatus eſt; quòd locupletas & fixas ſedes habentes potiùs, quàm vagos & mendicos; liberos & gaudentes, quàm ſeruos & mœrentes; ſanos ac alijs mutuantes, quàm ægros & oberratos, benigna ſua miſericordia eſſe voluerit: in hocq; benignam eius beneficentiam agnoſcatis. Cogita, quanti te redimere iuſtum eſſet; ne illam triſtiſſimam ſimul & iuſtiſſimam ſententiam iudicis audiatis : Diſcede à me ſerue nequam, & ignaue. *Et illā:* Auferte ab illo talentum. *Et illam:* Vinctis pedibus eius, & manibus. *Et illam:* Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem : non noui vos. *Quanta item pecunia illud comparet libenter quis, vt illam vocem audiat:* Venite benedicti patris mei. *Et illam:* Serue bone & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui : Recumbe cum Abraam, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum? *Neque tantùm ea, quæ Dei ſunt, Deo eiusq; miniſtris reddatis; ſed læti etiam & alacres, perfecto corde & animo, cum illa pulcherrima profeſſione reddatis:* Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingreſsus ſum in terram, pro qua iurauit patribus noſtris, vt daret eamno

Matth: 25. *Matth: 7.* *Matth: 25.* *Matth: 8.* *Deuter: 26.*

eam nobis. Suſcipiensq́. ſacerdos cartallum de manu eius, ponet ante altare domini Dei tui: & loqueris in conſpectu Domini Dei tui. Syrus perſequebatur patrem meum, qui deſcendit in Aegyptum, & ibi peregrinatus eſt in paucisſimo numero: creuitq́. in gentem magnam, ac robuſtam, & infinitæ multitudinis. Afflixeruntque nos Aegyptij, & perſecuti ſunt, imponentes onera grauisſima: & clamauimus ad dominum Deum Patrum noſtrorum, qui exaudiuit nos, & reſpexit humilitatem noſtrã, & laborem, atque anguſtiam: & eduxit nos de Aegypto in manu forti, & brachio extento, ingenti pauore, in ſignis atque portentis: & introduxit ad locum iſtum, & tradidit nobis terram, lacte & melle manantem. Et idcirco nunc offero primitias frugum terrę, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuę, tu, & Leuites, & aduena, qui tecum eſt. *Quod eo pleniore ac perfectiore animo, & profesſione facere debetis, quantò maiora vos, quàm illi, à Deo veſtro accepiſtis beneficia: vt qui nõ de manu Pharaonis, ſed de manu diaboli; non ex Aegyptiaca captiuitate, ſed ex mortis, et dãnationis ſeruitute liberati, in æternã hæreditatis ſortem, ac in regni cœleſtis partẽ, vt hæredes*

 quidem

quidem Dei, cohæredes autem Christi sitis, vocati estis. Nam etsi nos quidem ministri templi, digna factis nostris, dum à vobis diuexamur, patimur, qui his bonis sæpiùs profusè ac insolenter abusi sumus, atque etiam nunc abutimur; qui ea in prophanos vsus plerũque conuertimus; qui denique in luxum et libidinem, in vosq; ipsos, in præiudicium pauperum & orphanorum, cultusq; diuini, conferimus. Hic autem IEsus Christus, qui ante oculos vestros in cruce hac pendet, quid fecit? quid commeruit? qui vos his manibus pro vobis transfixis creauit: qui sanguine suo preciosißimo redemit: qui in gentem magnam crescere fecit: qui per tot periculosißima tempora, & interregna custodiuit: qui Regem nobilißimum, et cui in diebus suis non est similis, vobis præesse voluit: qui tot victorias, arces, portus, integras prouincias vno tempore adiecit: qui pacem optatißimam, ac ex omnibus, quæ in orbe Christiano hoc tali tempore exstiterunt, pulcherrimã vobis donauit: q vos in brachijs istis suis portat; et vtinã æternũ portet, iste inquam, quid ꝓmeruit, aut quid mali fecit, vt eum parte sua, hæreditate sua, sorte sua, inter vos priuatũ eße velitis? Aut hæc ipsa sponsa eius, quæ ex hoc ipso latere eius profluxit; quæ vos regno cœlesti, vitæque æternæ, in lauacro fontis regenerauit; quæ in fide Christiana instruxit, in qua, quàm diu manetis, Christiani estis; quæ sin-

gulis annis, cibo & potu Corporis & ſanguinis IESu Chriſti, ſponſi ſui, volentes reficit; quæ ſacramentis condit, orationibus Deo commendat, doctrina fouet, mortuos denique intra ſinus & brachia ſua ſuſcipit, ac plane humeris ſuis in cœtum ſanctorum deportat: vt ei dotem ſuam ereptam eſſe velitis? Et fuit quidem in veteri more apud omnes ferè gentes poſitum, vt parta victoria, profligatis hoſtibus, poſt pacem redditam, ſpolia in templa deorum immortalium inferrent: aras, et templa, præda exornarent: trophæa dijs ſuis erigerent. Quod & illa nobiliſsima pectora, Deo vero feciſſe leguntur, de quibus ſcriptum eſt: Cumque acceſsiſſent principes exercitus ad Moyſen, & tribuni, centurioneſque, dixerunt: Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugnatorū, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne vnus quidem defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donarijs Domini ſinguli quod in præda auri potuimus inuenire, periſcelides, & armillas, annulos, & dextralia ac murænulas, vt depreceris pro nobis Dominum. Suſceperuntq. Moyſes, & Eleazar ſacerdos, omne aurum in diuerſis ſpeciebus; pondo ſedecim millia, ſeptingentos quinquaginta ſiclos, à tribunis & centurionibus. Vnuſquiſq. enim, quod in præda rapuerat, ſuum erat. Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonij, in monimentum filiorum Iſraël, coram Do- *Numeri 31.*

ram Domino. *Vos ſoli adeò inhumani, adeò ab omni ſenſu numinis diuini alieni eritis; vt poſt tot bella, poſt tot victorias, poſt tantas res geſtas, poſt tot Dei immortalis beneficia, pro eo, quod aliquid in templum Dei & Chriſti ſui inferre debebatis, altaria eius ſpoliabitis? templa & fana ad vaſtitatem reuocabitis? ſacerdotes eius, fame & inopia extingui patiemini? quæ aliorum pietate & munificentia ſunt donata, ipſi cupidè auferetis? hæccine eſt pietas? hiccine gratus animus? hoccine euangelium docet? Verùm hæc hactenus. Nunc finem dicendi audiamus omnes.*

Sic eam Compoſitionem fratres, et patres, chariſſimi vtrinque aggredimini, non tanquam Domini, & hæredes earum rerum, de quibus inter vos componere debetis; ſed tanquam miniſtri atque diſpenſatores ſitis: non tanquam de re veſtra, aut poſſeſſione veſtra componatis; ſed tanquam de ſorte & parte Dei viuentis; de hereditate Chriſti Domini; de dote Eccleſiæ ſanctæ, matris veſtræ; de cultus diuini ac chriſtianæ religionis inſtrumentis ac ſubſidijs; de victu pauperum; de vltimis item voluntatis ac pietate maiorum veſtrorum conſtituere debeatis: & tanquam eius ipſius Compoſitionis exactam aliquando rationem ante tribunal Iudicis viuorum & mortuorum Chriſti, totiusq; poſteritatis, redditurі ſitis. Quomodo apud poſteros quidem veſtros pro infamia æternum decus & grati-

& gratiarum actionem, apud autem Deum pro damnatione præmium sempiternum referre mereamini; & prout ipsi vultis, vt item ille ipse summus & nouissimus procurator, rerum omnium Deus, de vestra item hæreditate, hæredibusq́; vestris post mortem vestram statuat: & videte ne transferatis terminos æternos, quos constituerunt patres vestri, omnemq́; innouationem suspectam habete. Neué eas decimas partemq́; hæreditatis Christi, quam nunc Deo vestro, Christo vestro, pendere recusatis, illi post reddere cogamini, cui minimè velitis: neque ex aliqua frumentorum vestrorum parte tantùm; sed ex ipsis filijs & filiabus vestris, vt seruiant in mendicitate & ferro, vt pertranseat ferrum animam eorum, vt robur & præsidium contra parentes patriamq́; suā potentis tyranni sint. Quod quidem iam multa Christiana regna, multas prouincias, ob eandem impietatem experiri, gemit populus Christianus; vt seruiatis Regi Nabuchodonosor, et sciatis distantiam seruitutis Dei & seruitutis regis terrarum: diligit enim Dominus Iudicium, & odio habet rapinam in holocausto. Isaiæ 16.

Quod ne oculi nostri videant vnquam,
Deum immortalem, Christumq́;
eius, supplex deprecor.

Laus CHRISTO Domino.

GRATIARVM ACTIONES IN PRIMITIVA ECCLESIA HABERI SOLITĘ, pro comportatis primitijs atque decimis, ex lib: 8. Constit: Aposto: cap: 40.

GRatias agimus tibi Domine omnipotens, omnium effector & gubernator, per unigenitum filium tuum, Christum Dominum nostrum, pro oblatis tibi primitijs, non quantas debemus, sed quantas possumus. Quis enim hominum potest meritas gratias agere pro ijs, quæ ipsis ad participandum dedisti, Deus Abraam, Isaac, & Iacob, & omnium sanctorum? qui cuncta uerbo tuo, ad maturitatem perduxisti, & omnis generis fructus, ad lætitiam & alimentum nostrum, terræ iussisti esse fundere: qui dedisti mollioribus, & lallantibus succum lactis, herbiuoris herbam, alijs carnem, alijs semina, nobis uerò frumentum ad alendum idoneum et accommodatum præbuisti: ac multa alia, partim ad usum, partim ad sanitatem, partim ad oble=

tim ad oblectationem. Præter hæc igitur omnia, superas omnes laudes, propter beneficium à te in nos collatum, per Christum, per quem tibi gloria, honor, & ueneratio, et Sancto Spiritui, in secula, Amen.

Oretur pro authore.

Anno